

– Кэриэстэбил –

Күндү дьүөгэбит сырдык кэриэһигэр

өйдөбүлү бэлиэ суолу-иһи хаалларда. Сүрэбин сылааһын, элэрдии эрчимин, билиитин-көрүүтүн, туруу үлэһит үлэбэ баай уопутун, учуутал сыралаах үлэтин үөрэнээчилэригэр, үлээннээх-тэригэр анаабыта, дьон-сэргэ махталын ылын ылбыта. Кини тугунан да кэмнэмэт үтүө санаата, табаарыстыгы истинг сыһыана, дьонго-сэргэбэ, үлэбэ күүстээх тардыһыта бииһи олохпугутгар чабылхай холобур буолар.

Күндү дьүөгэбит, өр сылларга биригэ үлэлээбит кэллиэгэбит АНИСИМОВА Смертина Константиновна орто дойдун олохтоотун барбыта 40 хонуга туолла. Күндү киһибит үлэ-олох оргуйар үөһүгэр үөрэ-көтө тахсыылаахтык үлэли-хамсыы сылдьан, айылба бэлэхтээбит талба талаанын таба туһанан, дьонугар-сэргэтигэр туһалыы сылдьан ыарахан ыарыыттан эмискэ өлөн туораата.

Дьүөгэбит үлэ туһа диэн мунука ытаабыт дьоннортон биридэстэрэ этэ. Ханна да үлэлээбитин иһин диригинник хорутан, үтүө

болбомголоох буолааччы, аһыыр аспыт да кэмчи, таннар тангасытыннан да тутар оһолор элбэх этибит. Смертина Константиновна хаатынка, истээх сон, бэргэһэ, аһылык биэрэрин, дьибэтигэр абалтарарын билингэ диэри сылаастык-сымнааһастык саныыбыт", - диэн оччотооһу оһолор ахтан суруйаллар.

Онтон сайынгы үлэ уонна сынныалан лаабырыгар ситиһилээх экспериментальной, диригин иитэр-үөрэтэр үлэтигэр куруутун сөбөр-махтайар этибит. 20 сыл устата Смертина Константиновна Ньурбага көрүүтэ-истиитэ суох сылдьар оһолор проблемаларын быһаарыт дьонтон биридэстэрэ буолар. Итиччэ элбэх сылларга Ньурба оһолор киһилии, ингэмтээх аһылыгы аһаан-сиэн, сынныанан-үлэлээн, үөрэнэн дэлээх абыраналлара буолоу дуо? 1987 с. 99 тарбийабы көрбүттэрэ. Сууккаба 898 г. ыйаһыннарыгар эбиллини ситиспиттэрэ. Сопхуска орто көрдөрүү оччолорго 650 г. этэ. Онтон 20 экспериментальной тарбийахтарыттан 1253 кг привели ылбыттара. Өрөспүүбүлүккэбэ 1 миэстэ буолбуттара. Өссө 1986 с. "Бэлэм буол" хаһыат ынгырытыгар эппиэттээн "Романтиктар" 45 тн. оту, 3 цн. күөх маассаны, 19 тн. талабы бэлэмнээн туттарбыттара. Өрөспүүбү-

лүккэбэ эмиэ бастаабыттара. Бу 20 сыллаах сыралаах үлэ түмүгэ этэ.

Үөрөппит-иипит оһолоро бүгүнгү күн-дьыл ыар таһаһаһын тэннэ сүксэн, араас идэлээх дьон буолан, үлэлээн-хамсаан, төрөөбүт Сахаларын сири арас мунуктарыгар оһолон, ойор күннээх оһо саастарын санаатахтарына, тапталаах учууталларын махтал сылаас тылланынан ахтан-санаан аһааллар.

Аны уопуттаах педагог-тэри-ийэччи быһытынан, оройуоннаабы пионерскай слеттары, агитбригадалар, патриотическай ырыалар, үлэ уонна сынныалан лаабырдары көрүүлэрин, "Зарница", "Орленок" күрэхтэһиилэри, пионерскай актив, пионер баһаатайдар үөрэхтэрин тэриии - барыта Смертина Константиновна көмөтүнэн, сүбэтинэн, сүүрүүтүнэн-көгүүтүнэн тэриллэрэ. Агитбригадалар, "Зарница", "Орленок", үлэ уонна сынныалан лаабырдар күрэхтэһиилэригэр оройон хас да сылы быһа кини сүбэтинэн-аматынан өрөспүүбүлүккэбэ куруутун бастыыр, хайбанар этибит.

Үлэтин түмүгүн республиканскай, Бүтүн Арасыйатаабы педагогическай аабыларга опытническай үлэтин туһунан кыттан Челябинскайга (1976 с.), Брянскай куоракка (1980 с.) сити-

һиилээхтик кыттыбыта.

Учуутал быһытынан улахан сүрэхтээх, үлэтигэр эппиэтинэстээх, хас биридии уруога диригинник толкуйдаамыт хорутуулаах үлэ түмүгэ буоларынан үрдүктүк сыаналанара.

Дьүөгэбит бараксан кэлин айылбаттан бэлэхтэппит талаанын туһунан элбэхтик дьон туһугар үлэлээбитэ-хамсаабыта. Кини араас үлэтэ үрдүктүк сыаналамыта: норуот үөрэбириитин үтүөлээх учуутала, ССРС, РСФСР үөрэбириитин туйгуна о.д.а. Кэлинни сылларга Петр I үрүн көмүс мэтээлинэн, Сибэтиэй Георгий уонна академик Павлов уордуннарынан наһарадаламыта.

Биригэ үлэлээбит кэллиэгэлэрин, дьүөгэлэрин туһугар сүүрбүтэ-көппүтэ, көмөлөспүтэ умнуллубат, махталлаах кэспээн, ааспат-арахпат ахтылбан...

Көрсө эрэ түстэрбит дьүөгэбит бараксан дьэбэлээх кэспээннэрин, мүччүргэннээх сырылырын туһунан бэйэбит эрэ санаахпыт-ахтаахпыт турдаба...

Күндү Смертина Константиновнаны, дьүөгэбитин, коллегабытын куруутун өйдүү-саныы сылдьаахпыт, ахтаахпыт, суохтуохпугут.

Ньурба 1-гы №-дээх орто оһуолатыгар биригэ үлэлээбит дьүөгэлэрэ уонна кэллиэгэлэрэ.

Таайбыт туһунан иһирэх тылынан...

Аҕабыт кэриэтэ саныыр амара санаалаах киһибит, тапталлаах таайбыт, Хатыыттан төрүттээх Дьаархан нэһилиэтин бири убаастанар, ытыктанар олохтооһо ИВАНОВ Иван Данилович ыар ыарыыга ылларан күн сириттэн күрэммитэ бу дьыл кулун тутар 12 күнүгэр бири сылын туолла.

Таайбыт Иван Данилович 1947 сыллаахха ыам ыйын 3 күнүгэр Хатыыга сэрии кыттыылааһын огдообото Иванова Елена Васильевна дьибэ кэргэнигэр төрдүс

оһолон күн сири көрбүтэ. Элбэх оһолоох аһардаас ийэбэ иитиллибит, кыаммат-тиийиммэт диэни билбит буолан, кыра эрдэбиттэн олус отгомноох, дьибэ ис-тас үлэтигэр систаһас, аһыныгас сүрэхтээх, көнө-сэмэй майгылаах, туохха барытыгар эппиэтинэстээх буола улааппыта.

Кини үлэтин 1966 сыллаахха, 19 эрэ саастааҕар, "Бэттиэмэлээх" сепараторнай отделениетын сэбиэдиссэйинэн саһалаабыта. Онтон Хатыыга маһаһын сэбиэдиссэйинэн, Күндээдэбэ, Ньурбага масдозов маастарынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. 1973 сыллаахтан Дьаарханнаабы народнай кукольной театрга туруорааччы-режиссерунан өр сылларга айымныылаахтык, таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. Оччолорго тэрилтэлэр, нэһиликтэр, оройуоннар икки ардыларыгар араас таһымнаах күрэхтэр, фестиваллар ытыгылар буолан, кулууп үлэһиттэрэ күнүстэри-түүннэри түбүктээх үлэлээхтэр. Сылын айыы кукольной театр репертуарын саһардан оройуоннар устун уһун гастролларга бараллар. Ити кэмнээби бири умнуллубат, кизн туттар түгэнинэн 1978 с. таайбыт Иван Данилович Москваба

аатырбыт Сергей Владимирович Образцов кукольной театрыгар Саха сириттэн соһотоһун баран стажировкаланан, уопут аһаһан кэлбитэ буолар. Элбэх аһаһаннаах дипломнара, грамоталара, ол иһигэр 1979 с. Культура министрствотыттан "За вклад в развитие народного театра" грамотата, кини айымныылаах, ситиһилээх үлэтин туһуларга буолаллар. Саһыран да баран кулууп үлэтигэр туора турбаһа, аһан наада диэтилэр да тийиэн кыттыгытыннан барара. Кэлинни сылларга бири элээхтэрин кытта Сунтаарга, Ньурбага, Горнайга ытыгылыбыт Олонхо ыһаахтарыгар кыттан олус астынан, дуоһуйан кэлэрэ. Култуура эйгэтигэр уһун айымныылаах үлэтэ сыаналанан Култура министрствотыттан "За вклад в развитие народного творчества РС(Я)" диэн түөскэ илиинэр знак туһунта, А.С. Борисовтыын өйдөбүннүк хаартыскаба түспүтэ кини сүргэтин көтөбөрө, санаатын кынаттыра.

Кэлин биэнсийэбэ тахсар диэри ГУП "ЖКХ" тэрилтэтигэр үлэлээбитэ. Биһиги таайбыт ханна да үлэлээбитин иһин үлэтинэн кимиэхэ да сирдэрбэт, хайбалга

сылдьар, дьону өйдүүр, дьон убаастабылын, ытыктабылын ылар үтүө-мааны майгылаах этэ.

Биһиги таайбытын таһара талаанынан хадаһалаабыт киһитэ дири себө буолоу. Ол курдук кини бу орто дойдуга эр киһи буолан кэлэн оһолон ааспыт оһолор саһаабата, билбэтэ, интэриэһиргээбэтэ диэн суоһун да кэриэтэ. Оттуурун-мастырыын, сүөһү иитэн оһол көрөрүн, кирпииччэ үктээн оһол тутарын, бэйэтэ иилээн-саһалаан дьибэтигэр туһуу таһынан, сыанаттан түспэт ырыаһыт, тойуксут, спектаклларга, драмаба оруоллары итэбэтиилээхтик ооньуур аргысы бэрдэ, конференһе, тамада бэртээхэй этэ. Имигэс илиилээх иистээбинэн биллэрэ - солкоттон саһалаан күндү түүлээбэр, тыс унтуутугар, сарыы этэрбэһигэр тийиэ иистэнэрэ. Тарбаһар талааннаах аһыт - шоколаднай арыгыттан сырыгар, майоһеһыгар тийиэ бэйэтэ аһаан биһигини күндүлүүрэ. Таайбыт аһаабыт халаһаһа, селтиссона, шашлыга, ыһаарылаабыт, ыһаабыт балыга, тууһаабыт оһурсууга, тэллэй миннигэс да буолар!

Таай Баанһа... Бу тыллари биһиги тылланырбытыгар бастааы

саһарбыт тылбыт, киһини өйдүүр буолуохпугуттан аттыбытыгар куруук баар аһаһаччылар аһныалбыт буолар. Киһини биһиги эрэ буолбакка, чугас ыаллара, алтыһан ааспыт дьонноро бары, оһотугтан кырдаһаһыгар тийиэ, Таай Баанһынан ааттыыллар, билинэллэр этэ.

Таайбыт биһигини барыбытын, оһолорбутугар-сиэннэрбитигэр тийиэ атаахатан, сылаас сыһыанын, таптала ингээн дьоллоох оһо саһы биллэрбит, олох ыарахаттарыттан харыһтаабыт, ыал буолан атаһытыгар туһарытыгар күөс-көмө буолбут, ханнык да түбэлтэбэ күн-үс буолар баар-суох күндү көмүс киһибит буолар. Кини биһиэхэ онорбут үтүөтэ туохха да тэннэммит, туһунан да кээмэйдэммит! Кини сырдык мөссүөнэ, үтүө-мааны майгыта, чиэстээхтик үлэлээн, сиэрдээхтик оһолон ааспыт оһо үтүө өйдөбүл, сырдык санаа буолан биһиги өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр оһуу тыыннаах буолоуба, сылаһынан сыдыаһыаба!

Борис, Саргылана, Сардана, Татьяна, Револьи Васильевтар дьибэ кэргэттэрэ, оһолоро, сиэннэрэ Дьаархантан, Ньурбаттан, Ыраах Убайаантан, Дьокуускайтан, Майаттан, Уссурийскайтан.

Махтанабыт
Кулун тутар 16 күнүгэр биһиги кэксэбиттэн өлөн туораабыт Владимир Ильич НИКОЛАЕВЫ тиһэх суолугар аһаарытыгар сүбээн-аманан, үбүнэн-харчынан күөс-көмө буолбут Антоновка орто оһуолатын кэлэктиибигэр, профкомугар, бары аһаһарытыгар махталбытын тиэрдэбит.
Кинилэргэ кытаанар доһуобуйаны, үлэһитигэр ситиһини, дьибэ кэргэнигэр дьолу баһарабыт.
Эдьиниэ, убайа, балта, аһаһары.

— Реклама —
Продаю
1996 с., үчүгэй туруктаах, лебедкалаах УАЗ-тент, Логосол М-7 мини-пилорама. **8-914-268-11-03, 8-914-234-98-55.** Дьибэ холлоһонун, Убайаанна турар, көһөрөн ыларга бэлэм. **Тел. 4-57-20 Василий.**
Ларь морозильный Бирюса 355 за 25 тыс. руб. **8-924-165-32-39.**
Дрова-швырок, выдается квитанция, 9 куб. - 10 тыс. руб. **8-914-229-19-14, 8-924-464-33-92.**
4-хкомн. 6/у кв.-ра, 70 кв.м., с большой лоджией, гараж, баня. За 2 млн. 8 тыс.руб. (торг), по желанию мебель. **8-914-104-70-09.**
Испаритель морозильной камеры от холодильника Индезит, новый, в упаковке. **8-968-154-81-42.**
1-комнатную 6/у квартиру в Амакинке, после ТСЖ, с косметическим ремонтом, готова к заселению, очень теплая, горячая/холодная вода, 2-й этаж, имеется теплица, огород, рядом д/сад, магазины, хорошие соседи. **8-914-231-84-65.**
Очень хорошая 2-комнатная 6/у квартира в каменном доме, 58 кв.м., не требующая ремонта, солнечная сторона, 3 этаж, стеклопакеты, входная металлическая дверь в кв. Энергетик №75. Стоимость квартиры 2 млн. 800 тыс. руб. + полностью укомплектована красивой, качественной мебелью, бытовой техникой и всем остальным для проживания + рубленая баня, кладовка, большой огород и две теплицы. Стоимость всего этого 600 тыс. руб. Реальному покупателю торг. **8-914-286-36-63.**
Грузовик-двухкабинник TOYOTA HIACE 1995 Г.В., дизель, полный привод, г/л 1650 кг., пробег 148 тыс. км., 2 отопителя, в хорошем состоянии, цена 550 тыс. руб. **8-914-269-70-40.**
Дьахтар дубликы-курткаһын, разм. 46-48, 25 тыһ. солк. **8-914-230-64-02.**
А/м Сузуки Эскудо 1998 г.в., 3-й хозяин, цвет серый, ходовка в ИТС, косяки по косметике, цена 350 тыс. руб., торг на месте. **8-914-100-05-35, 8-924-171-88-33.**
Месячные кролики. **8-914-102-59-77.**
Участок в местности Лэппириэн с. Антоновка, свидетельство о праве имеется, можно через мат. капитал. **8-967-910-75-59.**
А/м УАЗ-фургон 2007 г.в., в хорошем состоянии, музыка, багажник, двойные

стекла по кругу, карбюратор, шторы, цена 200 тыс. руб., обмен не предлагать. **Тел. 4-36-54, 8-961-869-91-16.**
А/м RAV4 2002 г.в., цвет серый, объем 1,8, передний привод, ПТС оригинал, аукционный бал 4, 1 хозяин, в РС(Я) с 2012 г., зимой не эксплуатировалась, заморожена, пробег при покупке 52 тыс. км., сейчас 59 тыс. км., цена 600 тыс. руб., небольшой торг, обмен не предлагать. **8-914-101-65-00.**
Күндү бырааппыт, убайабыт, таайбыт НИКОЛАЕВ Владимир Ильич бу дьыл кулун тутар 16 күнүгэр эмискэ ылдьан өлбүтүн туһунан бары аһаһарыгар, биригэ үлэлээбит кэллиэгэлэригэр, билэр дьонугар диригин кутурбанынан иһитиннэрэбит.
Эдьиниэ, убайа, балта, чугас аһаһары.

ХАҢЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУХУН ХАҢЫАТА

НЬУРБА

12+

2015 сыл
Кулун тутар
25 күнэ
Сэрэдэ
23 №
(11360)

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун "Ньурба" ("Огни Нюрбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

– **Култуура Күннэрэ** –

"Тыа сириин култуурата – территория чинник сайдар фактора"

Ньурба улууһугар СӨ култууратын уонна духуобунай сайдыытын министристибэтин Күннэрин чэрчитинэн "Тыа сириин култуурата - территория чинник сайдар фактора" диэн Бүлүү регионун култууратын үлэһиттэрин уонна уопастыбаннаһын форума кулун тутар 20 к. Күндээдэ нэһилиэтин С.Н. Эверстова аатынан "Туску" норуот айымньытын дьиэтигэр ыытылынна.

Форум үлэтигэр култуура министриин санга солбуйааччыта, бу иннинэ Хангалас улууһун баһылыгы социальнай боппуруостарга солбуйааччытын үлэһит Н.А. Макаров, "Күндээдэ нэһилиэгэ" МТ баһылыга Ю.Н. Васильев кытыннылар.

Форум Ньурба улууһун баһылыгы социальнай боппуруостарга солб. С.Б. Дондокова эбэрэттинэн, Күндээдэ талба талааннааҕа Галина Гурьева тойугунан уонна "Кэскил" оҕо образцовай үгкүү ансаамбылын (сал. Степанова Г.П.) оҕолорун сэргэх үгкүүлэринэн үөрүүлээхтик аһылынна.

Министир солбуйааччыта Николай Афанасьевич Макаров кириити тылыгар 2014 с. култуура эйгэтигэр кэккэ уларыйылар кирииттэрин туһунан манньк эттэ: "Ааспыт сыл муус устар ыйыгар 136 №-дээх сокуонга уларыйылар ылыллыбыттарын кэнниттэн поселение таһымыгар тутулан олорбут норуот айымньытын тэрилтэлэрэ, култуура пааматынныктара уонна библиотекалар оройуонга бэрлээлэлэр диэн буолбута. Биһиги сүбэлэһэн бараммыт, "бу харды оҕоһуулар эрдэ" диэн сыаналабыппыт. 2014 с. сэттиннигэ ылыллыбыт СӨ бэйэтин салайынар сокуону-

гар уларыты киллэрэммит, норуот айымньытын тэрилтэлэрин тутан олоруу, пааматынныктары көрүү поселение боломуочуйатыгар хааллылар. Билигин библиотекалары оройуон таһымыгар биэрэргэ былаанныбыт.

Өсө биир улахан уларыыы РФ Президентэ В.В. Путин 2014 с. ахсынны 24 к. ыппыт култуура туһунан сүбэ муннаһын кэнниттэн кирирдэ. Бу муннаһа култуура судаарыстыбаннай култуурунай политика култуурунай уонна гуманитарнай үөрэхтээһини, экономическэй чэирээһин уонна национальнай ураты төрүттэрин быһытынан, бастакы суолтаа тутар тускуллаах уонна дойдуну национальнай куттала суох буолуутун чааһынан буолар".

Биһиги министристибэти ахсынныга каадыр политикалар, кэлим култуурунай пространство сайыннарыыга улуус баһылыктарын кытта икки өрүттээх сөбүлэһини, каадырдары бэлэм-

нэһингэ үс өрүттээх сөбүлэһини АГИИК уонна улуус баһылыктарын кытта түһэрсибэт.

2015 с. Ньурба улууһугар Бүлүү регионун култууратын үлэһиттэрин түмэн, коллегияга бастакы суолталаах боппуруостары көрүөхпүт. Оҕо Искусство оскуолатын концепциятыгар каадыр боппуруоһун көтөбүт, структураны уларытабыт. Култуура үлэһитин бэлэмнээһини Искусство оскуолатын таһымтан саҕалааһыт. Оскуола үөрэнэччитин илбэ туһаайар үлэни бу оскуола-лар ытталарын ирдиир буолуохпүт. Маны тэнэ АГИИК, култуура уонна искусство колледжа каадыр бэлэмнээһинигэр оруоллара үрдээтэ.

2013 с. СӨ ылыллыбыт култуура туһунан сокуонугар каадыр боппуруоһун, боломуочуйалары чуолкайдааһын уонна үлэһиттэр социальнай харысхалларын түһүмэхтэрин киллэрэргэ Ил Түмэн депутаттарын кытта анал хамыһыһа тэрийэн үлэлиэхпит. Кииннээһини ытан, 19 оройуонга баар култуура дьээлэрин, култуура управлениеларын оройуоннар бас билиилэригэр биэрэргэ үлэлэһэн эрэбит. Билингитэ 10 улуус сөбүлэһинин биэрдилэр. Оттон тыа кулууптара поселение таһымыгар олороллор.

Биһиги 2015 с. бүтүөр диэри култуура сайдыытын Концепциятын ылынарбытыгар улахан үлэ күүтэр.

2014 с. Култуура сылыгар 6600-чэкэ култуура үлэһиттээх өрөспүүбүлүкэбэ 10 тыһ. тахса тэрээһин ытыллыбыта. Быйыл

2015 с. эмиз элбэх тэрээһиннэр буолуохтара. Балаһан-сэттинни ыйдарыгар Пекингэ СӨ Күннэригэр улахан култуурунай программаны бэлэмнээн киллэриэхпит. С.А.Зверев - Кыыл Уола 115 сааһын өрөспүүбүлүкэ уонна Арасыйыа таһымыгар бэлиэтиэхпит. Сэттиннигэ Москвага, Санкт-Петербурга конференциялар буолуохтара. Олонхо 10 сылын түмүктээн, иккис уон сыла балаһан ыйын 25 к. Олонхо декадатынан саҕаланыаҕа. Чурапчы улууһугар бэс ыйын 20-21 к.к. Олонхо ыһаага ыһыллыаҕа. Ыһаах чэрчитинэн, бэс ыйын 17-21 к.к. Литература сылыгар анаар Арасыйыа суруйааччыларын конференциятыгар 70 суруйааччы кэлэн кыттыаҕа. Эмиэ бу кэмгэ 40 учуонай кыттылаах эпос аан дойдутаагы конференцията буолар.

Култуура эйгэтигэр дойдун үрдүнэн уларыыылар киририэхтэрэ. РФ култууратын министри култуура санга Концепциятын ылынар санаалаах. Онно этиллэринэн, патриотическай уонна идеологическай иити-үөрэти биир салаатынан култуура буолуохтаах. Онон култуура анардас ырыа-тойук буолбакка, духуобунаһы сайыннарар, патриоттуу санаага иитэр дьоһун салаанан буолар".

Мантан салгыы форумга Ньурба улууһун култууратын уонна норуотун айымньытын управлениетин начаалынныга Е.Р. Степанова "2025 с. диэри Ньурба улууһун култуурунай политикатын стратегията", Бордон нэһилиэтин баһылыга Н.С. Иванова

"Личность гражданской ойун-сааһа урдэтигэ усулбуулар тэрийи уонна кини поселение социально-экономическэй сайдыытыгар кыттыта", Антоновка орто оскуолатын дириэктэрэ М.К. Куличкина "Кэлим култуурунай пространство сайыннары уонна ычат иттиитигэр туһаны", СӨ Национальнай библиотекатын дириэктэрин солб. Г.Ф. Леверьева "Аныгы социум библиотеката наадыйытын үрдэти", Күндээдэтээҕи "Харысхал" аҕалар түмсүүлэрин бэрэссэдээтэлэ И.Н. Саввинов "Аҕалар түмсүүлэрэ эр киһини иитиигэ оруола", Бүлүү улууһун Арыылаах нэһилиэтин "Эрэл" КЭК дириэктэрэ А.С. Семенова, Үөһээ-Бүлүү МО култуура уонна спортка департаментин начаалынныга Т.В. Симеонова "Тыа сиригэ түмсүүлэр сайдар усулбууларын тэрийи", Сунтаар улууһун МО методига С.В. Конобулова "Интегрированнай култуурунай фестиваль тыа сириин култууратын сайдыытын фактора" дакылааттары аахтылар.

Дакылааттарга тыа сириин култууратын сайыннары олохтоох салайыны судаарыстыбаннай, муниципальнай органнарын, култуура тэрилтэлэрин уонна уопастыбаннай тэрилтэлэр күүстэрин холбоотхоторуна ситиһиллэрин, бастын уопуту хардарыта туһаны, тыа сириин култууратын стратегиятын оноруу онуоха төһүү буолалларын туһунан санаалар этилиннилэр.

Раиса НИКИФОРОВА.

– **Социальной эйгэ** –

Бииргэ үлэлэһэргэ илии баттастылар

Ньурбатаагы доруобуйаларынан хааччахтаах оҕолору реабилитациялыыр киингэ Республикаатаагы анал (коррекционной) уопсай үөрэхтээһин оскуола-интернатын үлэһиттэрин кытары уопут атастастылар, оҕолору кытары үлэлэстилэр.

Кэлэр өттүгэр бииргэ үлэлиир санаалаахтарын делегация салайааччыта, сурдопедагог Оконешинова Л.Е. этэр: "Биһиги, сурдопедагогтар Афанасьева Г.Г., Иванова К.П., иитээчи Левина Е.С., оҕолору көрөн-истэн баран, кыайан истибэт, кулгаахтарыгар импланнаах, харахтарынан мөлтөхтүк көрөр оҕолору кытары шэфтэһэргэ быйылгыттан бэйэбит инициатива көтөбүн кэлибит.

2012 сыллаахха икки оскуола холбоһон, оскуола-интернат буолбуппут. Интернакка 200-тэн тахса оҕо үөрэнэр, 108 педагог, ол иһигэр 68 учуутал, 36 иитээччилэр үлэлиллэр. Салайааччыбыт Старостина Мария Гаврильевна. Оскуола-интернат сыала-сорууга оҕолору олоххо бэлэмнээн уопастыбаага таһаары, ол сылтан икки оскуоланы холбоон үлэлибит. Биһиги өрөспүүбүлүкэ таһымнаах буоламыт, оҕолору

нууччалы үөрэтэбит, биһиэхэ үөрэммиттэр салгыы Новосибирскай куоракка баран үөрэнэллэр. Манна оҕолору төрөөбүт тылларынан, сахалы тыыннаан үөрэтэллэр олус үчүгэй эбит. Сурдопедагогтар, логопедтар, дефектолог ытар дьарыктарыгар сырыттыбыт. "Проблема и перспективы работы со слабослышащими детьми" төгүрүк остуолга улуустаагы социальнай харалта управлениетин салайааччыта Уларова А.М. кыттылаах СӨ үөрэбириитин туйгуна, I категориялаах логопедучуутал Федорова И.Н. үлэтигэр уопут атастаһыта, СӨ үөрэбириитин туйгуна, I категориялаах сурдопедагог Васильева Р.Е. мөлтөхтүк истэр оҕолору оскуола үөрэтигэ бэлэмнээһин, төрөптүтэргэ анаан СӨ үөрэбириитин туйгуна, үрдүк категориялаах педагог, "Доруобуйа уонна үөрүү оскуола" оскуола салайааччыта

Федорова В.Д. үлэлэринэн уопут атастастылар. Доруобуйаларынан хааччахтаах, кыайан истибэт, саннырбат оҕолорго медико-социальной реабилитация, психолого-педагогическай көмөҕө билиһиннэри ыттылар.

"Тирэх" киин салайааччыта Тихонова Р.М.: "Дьокуускайдаагы оскуола-интернакка өрөспүүбүлүкэ араас сирдэриттэн, чулаан Бүлүү бөлөх улуустарыттан тийэһиннэр салгыы үөрэнэллэр, билигин биһигиттэн 5 оҕолорбут баран үөрэнэ сылдьаллар. Оскуола-интернат үлэһиттэрэ биһиэхэ бииргэ үлэлиир соратниктарбыт буолуохтара. Биһиэхэ сылдыбыт оҕолор оскуола кириэргэ бэлэмнээх тийдэхтэринэ, бастакы кыластан оҕолор анал үөрэх программаны үөрэнэн бараллар. Биһиэхэ оскуола-интернат төһүү күүһү биэрэр".

Сурдопедагогтар бэйэлэрэ ус-

тубут видеоларыгар иитээчи Левина Е.С. бэйэтин төрөптүт, төрөбүттэн сангарбат оҕотун дьарыктаан билигин кыысчаана бэйэтин кыһалбатын быһаарсар, кэпсэтэр буолбутун көрдөрүлэр. Оҕо бэйэ көмөтө наадатын, туһалааһын мустубут төрөптүтэргэ, эбэлэргэ туһаайан бастакы хардыттан саҕалаан оҕолорун кытары күскэ ылсан дьарыктаналларыгар ыгырада.

Кэлбит ыалдыттарга реби-

литационнай киин иитээччилэрэ кэнсиэр туруордулар.

Түмүккэ Бүлүү бөлөх улуустарыгар доруобуйаларынан хааччахтаах оҕолор элбэхтэринэн, сылын айы ахсаана элбириинэн, Ньурбатаагы реабилитационнай киин өрөспүүбүлүкэтээҕи оскуола-интернаты кытары салгыы бииргэ үлэлэһэргэ дуогабарга илии баттастылар.

Антонина СЕМЕНОВА.

– А.Г.Габышев төрөөбүтэ 115 сыла –

Өрөспүүбүлүкэ таһымыгар ыытылла туруохтара диэн эрэнэбит

Олунньу 25 күнүгэр Дьокуускай куоракка биһир дойдунулаахпыт биллиилээх советскай государственнай деятель Александр Гаврилович Габышев төрөөбүтэ 115 сылын бэлиэтиир үөрүүлээх тэрээһин төгүрүк остуол тула олорон А.С. Пушкин аатынан республиканскай библиотека актовой саалыгар кэпсэтин буолла.

Ньурбаттан "Ньурба оройуона" МО баһылыгынын I солбуйааччы Николаев Юрий Револьевич, "Октябрьскай нэһилиэк" МТ дыһалтатын баһылыга Михайлов Дмитрий Александрович, А.Г. Габышев аатынан "Биһик" детсад салайааччыта Афанасьева Валентина Григорьевна, оскуола музейин салайааччыта Захарова Прасковья Михайловна буолан баран кыттан кэлибит. Ону тэнэ муньахха Ньурба оройуонун тэрүттээх Дьяконов Николай Васильевич – РФ тас дойдунулары кытта сыһыаннаһы министиристибэтин Дьокуускайдаагы представитель, Саввинов Аркадий Филиппович, СӨ ИБМ управлениетын начальнигынын солбуйааччыта уонна Никифоров Валентин Иванович кыттыны ыллылар.

Октябрьскай нэһилиэк көрдөр-үөрэтэр киинин А.Г. Габышев олобун сырдатар, А.С. Пушкин аатынан библиотека үбүлүйдээх киһибиһир туһунан кинигэлэрин дириҥ ис хоһоонноох быыстапкака биһирэбили ылла.

Муньаагы Андрей Андреевич Мартынов, СӨ правительствотун кадровой үлэбэ департаментын салайааччыта, аста уонна тылы дакылааччыка, историческай наука кандидата Винокурова Людмила Егоровна биһирдэ. Кини итэбэтиилээхтик Александр Гаврилович олобун туһунан кэпсээтэ уонна кини государственнай, общественнай-политическай дея-

тель быһыытынан өссө да үөрэтиллиэх, чинчийилиэх тустаабын тоһоболоон бэлиэтээтэ.

Ил Түмэн депутата Прокопьев Владимир Михайлович Ньурба оройуонугар А.Г. Габышевты сыаналыылларын, кини онорбут үтүө дыһалата умнуллубатын бэлиэтээн туран Антоновкага өрөспүүбүлүкэбэ суох кыраһыабай, хааччыллыылаах, үтүө үлэһиттэрдээх "Биһик" оҕону сайыннарар киини (сэб. Афанасьева В.Г.) ааттаабыттарын, Антоновкага, Ньурбага үтүө салайааччы аатынан уулуссалар баалларын кэпсээтэ.

"Октябрьскай нэһилиэк" МТ баһылыга Михайлов Дмитрий Александрович Ньурба оройуона СӨ билибит, өрөспүүбүлүкэ сайдытынын туһугар олохторун анаабыт А.Г. Габышев, Д.С. Жиркова, А.Я. Овчинникова у.д.а. ааттарынын үйэтитэр сыалтан туспа му-

зей тэриллэрэ буоллар диэн баһа санаатын эттэ.

Манна даһатан эттэххэ, 1999 с. баһылык Самсонов Семен Иванович туруорсуутунан очотообу "Ньурба оройуона" МО баһылыга Варвара Андреевна Петрова А.Г. Габышев 100 сыллаагы үбүлүйдүн бэлиэтииргэ хамыһыйа (предс. Федоров Р.И.) талбыта. Өрөспүүбүлүкэбэ туруорсан көрбүтүн "өрөспүүбүлүкэбэ буолуохтааһар, оройуонга да бэлиэтээбэкки" диэн боһуллан турардаах. Онон аһарда Антоновкага "Түһүлгэ" КК Самсонов С.И. инициативатынан үбүлүйдээх тэрээһин буолбута. Святослав Сергеевич биһирбит матырыйаалларынан быыстапка оноруллубута. Ньурбага олоһор аймахтара кэлэн ыалдытаабыттар. Бөгдөөлөбө уулуссага кини аата ингэрлэн сувенирнай сыах үлэһиттэрэ

онорбут мас мемориальной дуоска ыйаммыта. 110 сылыгар, 2009 с. үбүлүйдүгэр, (баһылык Иннокентьев Алексей Михайлович) "Биһик" детсадка кини аата ингэрлэбитэ, сиэн быраата Габышев Святослав Сергеевич кэлэн кыттыны ылбыта, детсадка уонна уулуссага мрамортан оноруллубут мемориальной дуоскалар ыйаммыттар.

Төгүрүк остуолга аймахтарыттан Скобелева С.И., Алексеева А.Н., Габышев П.Г. кыһа, Емельянова И.М., Кычкина А.Г., Габышев А.А., Габышев С.С., Габышев А.С., Габышева Т. у.д.а. сырыттылар. Кэпсэтиигэ Петр Гаврилович Габышев кыһа Аида Алексеева убайын уонна абатын туһунан иһирэх тыллары эттэ. Аймага Кычкина Аэлита Георгиевна: "Убайыт Александр Гаврилович үбүлүйдүн бэлиэтиир төгүрүк

остуолга эдэр ычат баара биһигини үөрдэр, тоһо диэтэххэ, көлүнэ көлүнэни солбуйар, бу манна олоһор ычаттарбыт биллиилээх саха уолун олоһун, үлэтин туһунан билэн, истэн бараллара улахан оруулаах, кинилэртэн атын инники кэлэр көлүнэлэрибит эмиэ билиэхтэрэ турдаһа уонна бу А.Г. Габышев төрөөбүтэ 115 сылын бэлиэтээн олоһорбут инникигэ эрэли үөскэтэр", - диэн санаатын эттэ.

Түмүк тылга Святослав Сергеевич Габышев, А. Габышев биһиргэ төрөөбүт быраата Габышев С.Г. уола, А.Г. Габышев 100, 110, 115 сыллаах үбүлүйдээх тэрээһиннэр дойдутугар, Октябрьскай нэһилиэккэ, ситимин быыстапка ыытылла турбуттарын, быһыл Антоновка олохтоохторо, 300-тэн таһа кини, биһир дойдунулаахтара А.Г. Габышевты өрөспүүбүлүкэ таһымыгар үбүлүйдү бэлиэтииллэригэр баһа санаалахтарын этэн сурук суруйбуттарын бэлиэтээтэ уонна биллиилээх убайын аатын үйэтитэрибитин иһин махтанна.

Биһиги, Ньурба оройуонун бэрэстэбиитлэрэ, кэлэр сылларга Александр Гаврилович Габышевты үбүлүйдэрин аны өрөспүүбүлүкэ таһымыгар ыытылла туруохтара диэн эрэл санаалаах дойдубутугар эргиллэн кэлибит.

**П. ЗАХАРОВА,
Н.Н.Чусовской аатынан
Антоновка орто оскуолатын
музейин салайааччыта.**

– Култуура Күннэрэ –

Күөх Ньурбаттан кынат үүннэрэн

Кулун тутар 19 күнүгэр К.Д. Уткин-Нүһүлгэн аатынан "Норуоттар доһордоһуулар" түмэлгэ СӨ култууратын уонна духобуннай сайдыы министирствотун күннэрин чэрчитинэн Дьокуускайдаагы Саха судаарыстыбаннай Емельянов Ярославскай аатынан түмэл "Они родом из Нюрбы" – "Күөх Ньурбаттан кынат үүннэрэн" Ньурбаттан төрүттээх Саха сиригэр биллиилээх дьоннорбуттар: Сэбиэскэй Союус Геройа, гвардия майора Чусовской Н.Н., САССР норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Дьокуускай куорат Бочуоттаах гражданина Овчинникова А.Я., РСФСР култууратын үтүөлээх үлэһитэ, философскай наука доктора, профессор, академик, Ньурба улуунун бочуоттаах гражданина, Таркаайы нэһилиэгин бочуоттаах гражданина Уткин К.Д.-Нүһүлгэнэ, РФ култууратын туйгуна, СӨ норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, СӨ профсоюзнай хамсааһын ветерана, култуура үлэһитэрин профсоюзустарын Рескомун бэрэссэдээтэлэ Николаев Д.И., РСФСР култууратын үтүөлээх үлэһитэ, САССР кинематографиятын туйгуна, РФ кинематографиятын бочуоттааһа Жараев И.С., РФ наукатын үтүөлээх деятель, СӨ Судаарыстыбаннай бириэмийэ лауреата Иванов В.Н., историческай наука кандидата, ХИФУ преподавателэ Иванова Л.Т. анналаах быыстапка туруорулунна. Быыстапка туһунан СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ, ССРС, СӨ култууратын туйгуна Е.Ярославскай аатынан музей директора Егор Спиридонович Шишигин: "Ньурбаттан кынат анныммыт биллиилээх, төрөөбүт дойдунуларын аар-саарга аатырдыбыт, Саха сиригэр, саха дьонугар биллиилээх дьоннорун быыс-

тапката Е.Ярославскай аатынан түмэлгэ Ньурба күннэригэр турбута. Ньурба түмэллин быыстапката ыытыллар кэмигэр биһирэхэ К.Д.Уткин кэлэн көрөн биһирээбитэ. Матырыйааллары, үлэлэри, туттубут маллары түмэл сэбиэдиэсэй ааптар, музей сотруднига Окоемов С.Ю. тэрийэн туруорда. Дьобус быыстапканы дьон-сэргэ кэлэн көрдө.

Ньурба сиригэр, дьонугар-сэргэтигэр биһиги махтанабыт. Улуус биллиилээх дьоннорун холбурдарыгар эдэр ычат үүнүө, сайдыа. 2022 сылга өрөспүүбүлүкэ судаарыстыбаннаһын 100 сылын бэлиэтиэ. Манна олоһуран РФ Президентэ В.В.Путин дыһалга илии баттаабыта, СӨ Ил Дархана дыһал ылыа. Кини дыһалынан Үөһээ Бүлүү Харбалааһар Исидор Бараховка, Таатта Чөркөөбөр П.А.Ойуунускайга, Нам Хатырыгар М.К.Аммосовка түмэллэр аһыллыбыттар. Сахабыт сирин президентинэ М.Е.Николаевка – Өктөмгө, В.А.Штыровка Хандыгага түмэллэр аһыллыахтаахтар.

Барыларын биһиргэ ситимнээн өрөспүүбүлүкэ судаарыстыбаннай түмэлэ тэриллиэн сөп этэ", - диэн түмүктээтэ.

Таркаайы нэһилиэгин Кириэп орто оскуолатыгар аата ингэрлэбит, РФ култууратын үтүөлээбэ Николаев Д.И., "Норуоттар доһордоһуулар" түмэл салайааччыта Борисов Б.Б. тыл эттилэр.

Быыстапкага кэлбит дьон түмэл дьобус үлэлэрин кытары билсистиэр, өйдөбүннүк хаартыскага түстүлэр.

Бу күн "Норуоттар доһордоһуулар" түмэлгэ профессор Уткин Ксенофонт Дмитриевич-Нүһүлгэн 80 сааһыгар анаан "Дьылдам анала" тематическай биһир буолла. Ахтылһан киһэни СӨ култууратын туйгуна Гоголева М.Р. иллээн-саһалаан ыытта. Ахтылһан киһэтигэр Ксенофонт Дмитриевич кытары биһиргэ үлэспит, алтыспит дьонноро мустан ирэ-хоро кэпсэтиилэр, ахтан-санаан аастылар.

Ньурбатаагы судаарыстыбаннай көһө сылдьар драматическай театр артыыстары СӨ култууратын туйгуна Николаева В.П., Борисов Б.И. Ксенофонт Дмитриевич 80 сааһынан истин-иһирэх тылларынан эбэрдэлээн, махталларын биллэрэн туран, умсугутуулаах айар үлэтигэр сылдьарынан астыналарын биллэрдилэр. Театр тэриллибэтигэн 30 сыл туһары үлэлэрин сырдаппыт, дьонго-сэргэбэ тиэрдээчи буоларынан, ол туһунан "Көс театрлар" диэн кинигэтэ театр үлэһитэригэр остуол кинигэтэ буолбутун туһунан театр артыыһа Валентина Пантелеимоновна аһынна. Салгыы кини Ньурбатаагы театр туһунан "Хотугу сулус" сурунаалга, "Социалистическая Якутия",

"Коммунизм суола" у.д.а. хаһааттарга таһаарбыт ыстатыйалара элбэбэр тоһоото. Ксенофонт Дмитриевич туспа суруйар, айар "буочардааһар", Москубага театр кириитикэрин кууруһугар үөрэммит буолан, испэктээкил ис хоһоонун театральнай кириитик быһыытынан ырытар уратылааһа. Маны таһынан дириҥ ис хоһооннох хоһооннору айарынан дьонго-сэргэбэ биллибитин эттэ. Артыыс Борисов Б.И. ахтытыгар 1979 сыллаахха Бүтүн Россиятаагы фольклорнай фестиваль сценарийын Уткин К.Д. суруйбутун, сценарийа табыллан театрлар кыайыы өрөгөйүн билбиттерин ахтан ааста. Кини айыт хоһооннорун артыыстар умсугутуулаахтык, ис дууһаларыттан ахтыы киһэтигэр ааһан иһитиннэрдилэр.

Норуоттар икки ардыларынаагы суруйааччыларын түмсүүлэрин чилиэнэ, поэт Галина Томская: "Култуурага өр сыл үлэһэбит Олесова Т.П. "Ксенофонт Дмитриевич Уткин саха фолькло-

рун аһата, университета", - диэбитин наһаа сөбүлүү иһитим. Ксенофонт Дмитриевичи кини быһыытынан, ученай быһыытынан бары өттүттэн үтүө хаачыстыбаларын ахтыбыттарыттан үөрэ иһитим. Саха норуотугар ученай-поэт диэн сэдэх көстүү буолар.

Саха норуотун өлбөт-сүппэт кистэлэнин, саха норуота аныгы сайдыылаах олоһо атын омуктары кытары тэнгэ хардылаан иһэрин дьон-сэргэ өйдө дии саныбын".

СӨ култууратын туйгуна Е.Ярославскай аатынан музей директора Егор Спиридонович Шишигин, Ньурба куорат бочуоттаах олохтообу Мартынов Н.Н. ахтыы тыл эттилэр.

Улуус дыһалтатын персоналы кытары үлэбэ управлениетын салайааччыта Туманова А.А.: "80-90-с сылларга, саһа үөрэбэ бүтэрибит музей үлэһиттэрэ: Степанова А.А., Евсеева С.В. уонна мин, К.Д.Уткин үөрэнээччилэрэ буоларбытынан киэн туттабыт. Кэнники сылларга Ксенофонт Дмитриевич чугас үөрэнээччинэн, үлэһитинэн, айымньыларын бэчээккэ таһааттарыччынан Күннэй Егоровна буолар", - диэн туран, Ньурбаттан төрүттээх СӨ Судаарыстыбаннай бириэмийэтин лауреата, СӨ үөрэбириитин, култууратын туйгуна, педагогическай наука кандидата Гагарина Күннэй Егоровнага Ньурба улуунун баһылыгынын Попов Б.Н. аатыттан "Ньурба оройуонун социальнай-экономическай сайдыытыгар кылаатын иһин" Бочуоттаах бэлиэни туттарда.

Уткин К.Д.-Нүһүлгэн 80 сааһыгар анналаах ахтыы киһэһэ түмүктэннэ, кэлбит дьон санаалара көтөбүллэн тарбастылар.

Антонина СЕМЕНОВА.

Во исполнение Федерального закона "О страховых взносах в Пенсионный фонд Российской Федерации, Фонд социального страхования Российской Федерации, Федеральный фонд обязательного медицинского страхования и территориальные фонды обязательного медицинского страхования" от 24.07.2009 г. №212-ФЗ **постановляю:**

1. Рекомендовать ГУ Управление Пенсионного фонда РФ в Нюрбинском улусе (районе) (А.В. Махатырова):
 - 1.1. Организовать и завершить сбор индивидуальных сведений по стажу и заработку застрахованных лиц и расчет по начисленным и уплаченным страховым взносам на ОПС и ОМС за 2015 год в следующие сроки:
 - 1.1.1. - за I квартал 2015 года:
 - до 6 апреля 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 20 человек;
 - до 13 апреля 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 30 человек;
 - до 20 апреля 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 60 человек;
 - до 27 апреля 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 100 человек;
 - до 4 мая 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 200 человек;
 - до 11 мая 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 300 человек;
 - до 20 мая 2015 г. - работодатели с численностью работающих свыше 300 человек.
 - 1.1.2. за II квартал 2015 года:
 - до 6 июля 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 20 человек;
 - до 13 июля 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 30 человек;
 - до 20 июля 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 60 человек;

РАСПОРЯЖЕНИЕ №371

от 19 марта 2015 года

О мерах по приему расчета по начисленным и уплаченным страховым взносам на ОПС и ОМС в Нюрбинском улусе за отчетные кварталы 2015 года

- до 27 июля 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 100 человек;
 - до 3 августа 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 200 человек;
 - до 10 августа 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 300 человек;
 - до 20 августа 2015 г. - работодатели с численностью работающих свыше 300 человек.
- 1.1.3. за III квартал 2015 года:
 - до 5 октября 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 20 человек;
 - до 12 октября 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 30 человек;
 - до 19 октября 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 60 человек;
 - до 26 октября 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 100 человек;
 - до 2 ноября 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 200 человек;
 - до 9 ноября 2015 г. - работодатели с численностью работающих до 300 человек;
 - до 20 ноября 2015 г. - работодатели с численностью работающих свыше 300 человек.
 - 1.1.4. за IV квартал 2015 года:
 - до 11 января 2016 г. - работодатели с численностью

- работающих до 20 человек;
 - до 18 января 2016 г. - работодатели с численностью работающих до 30 человек;
 - до 20 января 2016 г. - работодатели с численностью работающих до 60 человек;
 - до 25 января 2016 г. - работодатели с численностью работающих до 100 человек;
 - до 1 февраля 2016 г. - работодатели с численностью работающих до 200 человек;
 - до 10 февраля 2016 г. - работодатели с численностью работающих до 300 человек;
 - до 20 февраля 2016 г. - работодатели с численностью работающих свыше 300 человек.
2. Всем руководителям предприятий и организаций, независимо от форм собственности и организационно-правовой формы, назначить постоянных ответственных лиц по представлению индивидуальных сведений в ГУ УПФ РФ в Нюрбинском улусе (районе) РС(Я).
 3. Установить, что все руководители предприятий и организаций, независимо от форм собственности и организационно-правовой формы, несут персональную ответственность за своевременное и качественное представление индивидуальных сведений, перечней, поименных списков, указанных в п.2.
 4. Центру труда и занятости (Столярова С.М.) представить индивидуальные сведения на застрахованных лиц, признанных в установленном порядке безработными.
 5. Настоящее Постановление опубликовать в средствах массовой информации Нюрбинского района.
 6. Контроль за исполнением настоящего Постановления возложить на заместителя главы по социальным вопросам Дондокову С.Б.
- Б.Н.ПОПОВ,**
глава МР.

Уважаемые жители и гости г.Нюрба и Нюрбинского района!
25 марта 2015 года с 10 часов в ДК "Кыталык" им. Н.И.Харитоновой-Чуор состоится архитектурно-градостроительный Форум "Малые города и районные центры Якутии завтра: перспективы развития".
Просим принять активное участие.
Администрация МО "Город Нюрба".

Архитектурно-градостроительный Форум "Малые города и районные центры Якутии завтра: перспективы развития"

25 марта 2015 года
г.Нюрба, МБУ ДК "Кыталык" им. Н.И.Харитоновой-Чуор

МАНИФЕСТ

Форум посвящен вопросам комплексного развития территорий и повышению качества архитектурно-пространственной среды малых городов и районных центров Республики Саха (Якутия).

Программа Форума, разработанная администрацией МО "Город Нюрба" совместно с Союзом архитекторов Якутии, направлена на обсуждение ключевых проблем, стоящих перед городом Нюрба. Данное мероприятие призвано стать катализатором дальнейшего совершенствования подходов к развитию малых городов и районных центров Якутии.

Нюрба, являясь сегодня одним из самых динамичных промышленных, культурных и административных центров Республики Саха (Якутия), сталкивается со множеством проблем, связанных с развитием инфраструктуры, строительством объектов социально-культурной сферы и формированием качественной городской среды. В начале 2000-х годов, с введением в строй крупнейшего в мире Нюрбинского горно-обогатительного комбината, благодаря выполнению социальных обязательств компании "АЛРОСА", в Нюрбе и Антоновке были построены современные офисные и социальные объекты. Однако, сегодня город нуждается в комплексном преобразовании, прежде всего с точки зрения формирования качественной архитектурно-пространственной среды.

Новые, нестандартные методы подхода к проектированию, механизмы взаимодействия власти и жителей городов и сел Республики Саха (Якутия) - вот лишь некоторые темы, которые будут представлены ведущими якутскими архитекторами республики на пленарной дискуссии с участием глав муниципальных образований Вилюйской группы районов и представителей Министерств РС(Я).

Помимо пленарной дискуссии, деловая программа Форума, специально разработанная с учетом экономической и социокультурной специфики малых городов и районных центров Республики, включает рабочие секции с участием представителей органов власти и бизнеса, местного экспертного сообщества и представителей общественности по вопросам общей стратегии развития территорий и эффективному взаимодействию с жителями городов и сел республики при реализации градостроительной политики.

Одним из важных итогов Форума станет объявление старта Открытого архитектурного конкурса на эскизный проект благоустройства Парка культуры и отдыха в г. Нюрба. Задачей конкурса станет вовлечение жителей города Нюрба в процесс проектирования, широкое обсуждение проекта и поиск новых форм элементов городского дизайна, характеризующего облик современной Нюрбы.

Программа Форума

25 марта 2015 г.

- 09:30-10:00 ч. - Регистрация участников.
- 10:00-10:30 ч. - Вступление. Приветствие организаторов. Представление темы встречи и участников.
- 10:30-11:30 ч. - Пленарная дискуссия "Архитектурные и градостроительные требования к планированию развития территорий".
- 11:30-11:45 ч. - Кофе-брейк.
- 11:45-13:00 ч. - Секция № 1. "Изменения в нормативно-правовом регулировании вопросов архитектуры и градостроительства".
- 13:00-14:00 ч. - Обед. Пресс-конференция.
- 14:00-15:30 ч. - Секция № 2. "Новый облик городов и сел Республики Саха (Якутия) - инструменты развития".
- 15:30-15:50 ч. - Кофе-брейк.
- 15:50-18:00 ч. - Секция № 3. "Городской дизайн. Городские сообщества в формировании качественной среды".
- 18:00-19:00 ч. - Закрытие Форума, общение участников.

— Реклама —

Продаю

Новые 2 серые плотные шторы с рисунком розы (ш. 2,66, дл. 2,83), новые 2 коричневые плотные шторы с рисунком "Золотистый колос" (ш. 2,46, дл. 4,76), коричневое б/у покрывало с оборками (ш. 2,65, дл. 2,20), длинный жен. плащ из нат. кожи для переполки. 8-914-286-36-63.

Антоновка Крахмальнайгар өрүс үрдүгэр турар уһаайбаны кытта (1500 кв.м.) холлобоһо бүүпүт дьизэ (69,9 кв.м.) биригэ турар гарахтаах атыыланар. Сыаната 500 тыһ. солк. 8-962-731-51-68.

8 уонна 12 саастаах быйыл саас төрүүр үчүгэй турруктаах уулаах бизлэри атыылыбын. Сыаната 75 тыһ. солк., хас биридиртэ. Тел. 2-52-67, 8-914-298-17-27.

Участок под гараж по ул.Кузакова около котельной "Полет". 8-914-100-94-78.

Үчүгэй протектордаах Gorgiant Off-Road 235/75 R15 УАЗ көлүөһэтэ. Диискэтэ, хаамырата барыта сабыс-саһа. 8-914-232-49-26, 8-964-429-18-54.

Продаю или обменяю на меньшее а/м Suzuki Escudo 1998 г.в. 8-964-422-39-39, можно ватсап. Суһаллык бу күнүргэ сылгы этин биир атабы кэлин өттүн атыылыбын. Ыйааһына 20 кг., 1 кг. - 350 солк. Атыылаһарга тиэтэйинг. Тел. 3-14-28.

А/м Тойота Суксид 2006 г.в., объем 1,5 л., цвет синий, кожаные чехлы, ДВД, сигналка А9, багажник, состояние хорошее, за 340 тыс. руб., торг. 8-914-261-97-21 (смс).

Усадьбу 15 соток в с.Антоновка, мкр. Лэппириэн. Обращаться: с.Антоновка, ул.Антоновская №1, 8-914-222-02-03.

Саһа тутуллубут 3 этээстээх таас дьизэ Манчаары №3/2, №3/3 иккис этээскэ үстүү хостоох квартиралар атыыланаллар. 8-914-270-93-99.

Картофель красный олекминский, 50 руб/кг, сертификат от 1 т., доставка. 8-967-911-39-86.

Земельный участок в Убаене 10 соток, с отоплением, дороги. 8-914-285-90-68.

Убайаанга улахан уһаайбалаах чааһынай дьизэ, ц/о холбонун сөп, дөкүмөннэрэ атыыга бэлэм. 8-914-285-96-96.

Убайаанга оһобунан оттулар чааһынай дьизэ, оскуола, д/сад, остановка, маһаһын чугас. 8-914-279-51-61.

Окорочка 15 кг - 2700 руб. Обращаться: ул.Ст. Васильева №77а, магазин "Автозапчасти", телефон 2-44-77.

Земельный участок 9 соток, в собственности, ровный, сухой, чистый, огорожен, на границе Вертолетики в сторону Нюрбы, рядом с лицеем, строится д/сад, рядом проходит теплотрасса. 8-914-230-86-26.

Пароочиститель Квазар пр-во Италия. 8-914-300-59-04.

Зимние резины на 16 в комплекте 7 шт. и потроха жеребятины. 8-914-223-45-52.

Месячные кролики и мясо кролика. 8-914-102-59-76.

Недостроенный дом 9х7 с земельным участком 15 соток в местности Крахмал (Антоновка) на берегу реки. Местность сухая, ровная, документы готовы к продаже, все в собственности, цена 600 тыс. руб., варианты автообмена. 8-914-226-50-07.

Нюрба к. киинигэр турар 2 хостоох, т/х, мизбэллээх квартираны, иккис этээс, сылаас, балконаах. 8-914-294-02-36.

3-комнатная б/у теплая квартира в 4-квартирной доме. 8-914-290-94-23.

Каркасную теплицу бх3 м., цена 15000 руб. 8-924-165-32-39.

Уулаах улахан сибииннээ - 35000 солк., сибииннээ обото 1 ый - 4000 солк., 2 ый - 5000 солк., 5 ый - 8000 солк., ЗИЛ-самосвал. Тел. 4-37-07, 8-967-912-16-30.

Убаһа иһэ. 8-984-112-07-15.

Ыһаһа этэ, тыһаһаас 400 солк./кг. Тел. 3-13-16.

Срочно а/м УАЗ 2012 г.в., Евро-4, пробег 60 тыс. км., зимние шины, литые, магнитола, в идеальном состоянии, цена 350 тыс. руб. 8-961-869-17-91.

Нюрба куоратыгар икки хостоох т/х квартираны, иккис этээс, сылаас, балконаах, киингэ турар, мизбэллээх, 8-914-294-02-36.

Эбэрдэлибит!

Күндү бырааппын, убайбытын, таайбытын Нюрба куорат олохтооһо НИКИФОРОВ Анатолий Петровичы 55 сааскын туолбуккунан итиитик-истинник эбэрдэлибит!
Барыбыт туһугар аһсаабат кыһамнык, көмөгү иһин ис сүрэхтэн махтанабыт! Билһэххэ күүс-көмө, ойбул буолан чэгиэн-чэбдик сылдыраар бабарарыт.

Аканаттан балтың Тоня, оҕолор,
Нюрбаттан Ефремовтар.

Телевизор LG диагональ 80 см. за 16 000 руб., микроволновую печь LG за 2000 руб., масляный обогреватель за 1500 руб., возможен торг. 8-914-104-68-45.

Частный дом в с.Антоновка, участок 15 соток, рядом школа, магазин, детсад, электроотопление. 8-967-624-44-35.

Биэ этэ 350 солк./кг., ойбоһо - 310 солк./кг. 8-914-234-98-55, 8-914-268-11-03, 8-962-736-22-56.

Унты от фабрики "Сахабулт" 39-40 разм., цена 6 тыс. руб. Тел. 8-914-291-29-83.

А/м Тойота Премия 2007 г.в., двиг. 2ZR, объем 1,8 л., кузов ZRT260, пробег 90000, цвет серый, летние, зимние шины, сигналка А9, ОТС. 8-924-861-21-21.

Дрова-швырков (сырые), выдается квитанция. Тел. 2-48-81, 8-914-112-56-84.

Зем. участок в Нюрбе, документы готовы или ваши варианты. 8-914-826-56-43.

Тон үт, доставка. 8-965-993-27-60.

Срочно новый плазменный аппарат сварки и резки, задний мост УАЗ (чайка) хтс по умеренным ценам. 8-914-285-93-28.

А/м Таврия на запчасти, тулуп овчинный (длинный), кран Пионер (стрела 6 м.), электронный коллиматорный прицел Кобра, емкость 5 т. 8-961-868-92-53.

А/м Toyota-Succed 2004 г.в., 4WD, литые, салон полусупер, цв. серый, + летние колеса, цена 250 т.р., торг при осмотре. Торг. 8-964-076-48-83, 3-62-72.

2-комнатная ч/б квартира, очень теплая. Тел. раб. 2-05-54, 8-914-237-89-75.

Продается или сдается 1-комнатная ч/б квартира, 2 этаж, вода. 8-914-268-96-25 (посредник).

В 2-квартирном доме 3-комн. б/у кв.-ру, горячая/холодная вода, в центре города, площадь S=74.1, после капремонта. Цена 2 млн.р. (без торга). 8-914-220-32-82, 8-924-173-35-17.

1-комн. б/у кв.-ра в каменном доме на 2-м этаже, по ул.Ст.Васильева, 129. 8-914-108-78-04.

3-комнатная б/у квартира, 2 этаж, после ремонта, очень теплая, окна выходят на обе стороны, новый санузел, душевая кабинка, железная дверь, стеклопакеты, спутниковое ТВ, безлимитный дом. телефон по РС(Я), рядом д/сады, школа, магазины, торг при осмотре. Тел. 2-30-13, 8-914-239-23-35, 8-924-865-03-69.

А/м Тойота Ланд Крузер Прадо 2001 г.в., ОТС, недорого. Тел. 2-30-13, 8-924-865-03-69.

А/м Истана 2001 г.в., в хорошем состоянии за 250 тыс. руб. или меняю на мясо говядины. 8-968-153-04-91.

Такси "Ураанхай"

работает с 7 ч. утра до 12 ч. ночи, в выходные круглосуточно, выполняет рейсы в близлежащие наслега, а также ежедневные междугородные рейсы Нюрба-Якутск, Нюрба-Мирный и обратно. Требуется водители. 2-21-11, 8-914-100-00-97, 8-924-171-26-22, 8-968-153-19-97.

— Спорт —

Күүстээх Соппуруон дин кимий?

Күүстээх Соппуруон дин киһи 1890-с сыллар диэки төрөөбүт буолуохтаах. Төрөөбүт сирэ "2 пятилетка" холкуоска Сьырдаах дин улахан күөл аттыгар баар Кытыыта дин алааска олорон ааспыт. Икки уол оболоох этэ. Кэргэнэ эрдэ өлбүт. Онтон уолаттара Дьокуускай диэки барыттара. 180 см курдук үрдүктээх быһыылааба, ыйааһына 100 кильтэн тахса буолуохтаах модьукппэ көрүнгөөх киһи этэ.

Эдэр сааһыгар, 16-гар сылдан, абатын кытта - Кэрэ киһилиин күөлгэ туу көрө кирибигэр. Күөлгэ тайах харбаан иһэрин көрбүттэр. Абата Кэрэ киһи тучка саатын уолугар биэрбит уонна ол тумулга бараангынан тоһуй, мин тынан кириэн баран тумул диэки үүрэн илдьиэм диэбит. Соппуруон сүүрэн баран тумул төбөтүгэр кутаба сыллан кириэн кэтэһэ сыппыт. Абата тайабы уолугар үүрэн афалбыт. Соппуруон ыппакка сыппыт. Абата хаста дабыны ыт дин көрбүт. Тайах тийэн кэлбит кутаба, инники атабынан үктээтин кытта, Соппуруон ууга тимис гыммыт. Тайах ойуокка-

лаан ойуур диэки сүүрэ турбут. Абата кэлэн "тобо ыппаккын" диэбитигэр, "манна, кутаба ба тылыннарар, тутан ылыахха баар эбит" диэбит. Абата кыһыран эрдийэн сырбаталаабыт уонна "хойутун күүһүмсүйэр буолаабын" дин кытаанахтык боппут. Ол иһин күүһүн дьонго биллэрбэтэх, ыһаахха игин тустубатах.

Соппуруон Томтор дин сиргэ Буйунаптар дин ыалларга кэлииткэ аанын аһан кириэн истэбинэ улахан сибиинньэ утары ыстаммыт. Дьылээх хаһаайката: "Соппуруон, тут!" - дин хаһытаабыт. Ону Соппуруон сибиинньэ төбөтүн икки ытыһынан "лап" гынан охсон тутан ылбыт. Сибиинньэ өлөн хаалбыт. Ону сүрдээбин соһуйбут, "пахай, сибиинньэлэрэ кэбирэх да буолар эбит" диэбит. Дьылээх хаһаайка сибиинньэтин тутан өлөрөөрү сылдьар буолан Соппуруонна улаханник махтаммыт. Сибиинньэ этиттэн бэрситбит. Ону дьонор "сибиинньэ төбөтүн хампы тупшут" дин кэспиллэр.

Марха өрүһүн туоратар кунгаһы өрүс тонгон Дьаархан анныгар сэттэ киһи биэрэк үрдүгэр соһон таһааран ортолообуттар. Ол бириэмээ Соппуруон кэлбит. Ону дьондор көрдөспүттэр. Соппуруон "бу үлүгэри хаһан кыайаары" дин akkaаастаабыт. Дьонноро "сарсын кириэн таһаарыахпыт" дин хаалбыттар. Арай сарсыарда кирибигэр, кунгастара биэрэк үрдүгэр тахсан сытар үһү. Ону "Соппуруон таһаарда" дин кэспэппиттэр.

Саас хаар улуутун саһана Соппуруон дьийтин таһыгар холкуостаахтар мас кэрдэ сылдыбыттар. Эбиэккэ Соппуруонга чэйди кэлбиттэр. Хаар уулду тулар буолан үтүлүктэрэ дэлби сыттыбыт. Ону куураары мас үрдүгэр кэксэлэтэ уурбуттар. Биир эдэр уол Соппуруону (50-лаах киһини) "эйигин күүстээх киһи дииллэр, тустан көрүөххэ эр" дин хадыһаабыт. Соппуруон "эдэр киһи, эн миигин тулутоон суоҕа" дин akkaаастаабыт. Дьонор дьылээ чэйди кирибигэртин

кэннэ Соппуруон били уол үтүлүгүн ылан улахан ампаары аһаар муннугунтан өрө көтөбөн баран били уол үтүлүгүн уган кыбытан кэспит. Дьондор чэйдээн бүтэн тахсан үлэлии бараары үтүлүктэрин ылбыттар. Били уол үтүлүгүн ампаар муннугар кыбыллан турарын көрөн көтөбө сатаабыт да олох кыайбатах. Ону Соппуруон кэлэн көтөбөн биэрбит. Уол үтүлүгүн ылбыт. Саастаах дьондор уолу кырдыаҕас киһини балыыһы кыһаары сылдьабын дин буйбуттар. Ол түбэлтэ итинник бүппүт.

Соппуруон икки уоллааба. Улахан уол Куонаан куоракка мас кэрдээчинэн сылдыбыт. Кыра уол Хабырыыс куоракка араас быстах үлэҕэ үлэлии сырытабына киһи өлөрбүт. Онук сурах Дьаарханга Соппуруонга тийбит. Оҕонньор хомунан Дьокуускайдаабыт. Куоракка тийэн милииссийэлэргэ сылдьан "уолбун өлөрбүт киһини кытта көрүһүннэрин" диэбит. Ону куттанан көрүһүннэрбэтэхтэр. Соппуруон

"саатар түннүгүнэн илиитин быктаран көрдөрүм" дин сатаабыт. Ону эмиэ akkaаастаабыттар. Ону дьон истэн баран, "илиититтэн туппуга буоллар илиитин унуоһун үлүтүтүөх эбэтэр холун уһулу тардыан сөп этэ" дин дьондор кэспэтэллэрин истэр этибит.

Ити кэспэммит түбэлтэлэр барыта кырдыктаахтар. Көрбүтибит дьондор кэспээннэриттэн сурулунна. Дойдугар "чачы кыанар киһи этэ" дин кэспэтэллэрэ. Киһи быһыытынан чачы үгө-мааны оҕонньор этэ. Биниги уончалаах эрдэптитинэ Соппуруон 50-чалаах киһи быһылаах этэ. Оҕолору кытта тэнгэ оонньуур, кэмпизт-бэчичиннэ кэһиилээх буолара. Оскуолаттан кэлэн иһэн дьийтигэр таарыйан оҕолор 4-5 буоламмыт аһан аһар этибит. Киһи курданарыгар дьэри сыгыннах сылдьар этэ. Онно көрдөххө, этэ-сиинэ толорута киһи анардасты көрө киһитэ этэ.

ТИХОНОВ Степан Никитич тылыттан сурулунна.

Күүстээх Соппуруон аатынан Өрөспүүбүлүкэтээҕи мас тардыһытыгар күрэх

Ньурба улуунун Ньурбачаан нэһилигэр Күүстээх Соппуруон-Кэрэ киһи уола аатынан Өрөспүүбүлүкэтээҕи мас тардыһытыгар күрэх олунньу 27-кулун тутар 1 күнүгэр буолан ааспыт.

Бу күрэхтэһии урукку өттүгэр иккилии сылга биридэ буолар буолабына, кэлгини сылларга тохтоон хаалбыта. Биричинтэ үп-харчы көстүбэтэ. Ол иһин календарнай былаантан тахсан хаалбыта. Ону быыл олохтоох спорткомитет (Горбатов А.В.), мас тардыһытын федерацията (председатель Тихонов А.С.) уонна Ньурбачаан нэһилигин дьаһалтата (Семенова М.Н.) күүскэ үлэлээн бу күрэхтэһиини үрдүк таһымга кыттыбыт.

Күрэхтэһии аһыллытыгар мас тардыһытыгар маастар, өрөспүүбүлүкэ хас да төгүллээх призера, Манчаары оонньуутун 2009 с. кыайыылааба, ГУП ЖКХ Ньурбатаабы филиалын кочегара Воронова Евгения Евгеньевна улахан спортан атаары буолла, киһинэ харчы сертификата уонна Махтал сурук туттарылына. Бу күрэххэ кыттыһыны ыллылар Дьокуускай "Модун", Хангалас, Мэнэ-Хангалас, Уус-Алдан, Ленскэй, Мииринэй, Сунтаар, Үөһэ-Бүлүү, Бүлүү, Горнай улуустарыттан уопсайа 145 кытааччы, мантан 7 маастар уонна маастарга кандидаттар бааллар. Маны таһынан Аан дойду иккис призера, хас да төгүллээх Саха сирин абсолютнай чемпиона - Бүлүүттэн төрүттээх Юрий Протопопов кэлэн кыттыбыта күрэхтэһиини кизэрттэ.

Ньурба улуунун хамаандатын мас тардыһытыга кылаабынай тренера Иван Пермяков бэлэмнээн киллэрдэ. Иван Пермяков манна күтүөт буолан кэлиэбиттэн тренердэри хомуйан күүстээх үлэни ыыта сылдьар. Ньурба улууттан саамай элбэх кытааччылаах Ньурба колледжын хамаандата ситиһилээхтик кытыннылар. Манна даһатан эттэххэ, колледж дириэктэрэ, Федерация чилиэнэ Аркадий Юрьевич Федоров спорду, чөл олобу ойуурга көстөр. Бу колледжа биниги эдэр ыччаттарбыт үөрэнэр сирдэрэ. Былырынгыттан преподавателинэн үлэлии кирибит Семенов Иннокентий Иванович мас тардыһытынан эрчийэн кириэн барыта. Ол курдук 1,5 сыл иһингэр элбэх оҕону хаһан, элбэх күрэхтэһиилэри кэрийэн син сэмэй ситиһиллэнэн эрэлэр. Билэргит курдук, элбэхтик күрэхтэһиигэ сылдьар буолаахына биридэ сайды барар. Иннокентий Семенов бу иннинэ Ньурбачаан оскуолатыгар тренерди сылдыһыта, биир улахан ситиһиитинэн буолар - 2014 сылга Арасыйыа чемпионатыгар Суздаль куоракка Нехоруков Андрей баран 2-с миэстэ буолан кэлиитэ.

Федерация чилиэннэрин уонна спонсордар көмөлөрүнэн элбэх анал бириис турурулуна, ол курдук 1 убаһа, 4 саа сертификата, 2 миэстэлээх улахан ты (Күүстээх Соппуруон аймахтарыттан), телевизор, онтон да атын сыаналаах бириистэр. Күрэхтэһиини спонсordaатылар: Дьаархан дьаһалтата (Иванов

А.И.), "Саһарба" ХЭТ (Андреева С.Б.), "Кириэптээҕи таас чоһ разреза" ААО (Никифоров В.М.), ГУП ЖКХ (Ноговицын А.А.), УК НКС (Борисов А.В.), УК "Ситим" (Яковлев М.Д.), ИП Егоров И.Е., ИП Игнатчук В.И., "Быйан" ХЭТ, "Кооператор" ХЭТ, Ньурбатаабы нефтебаза (Петров В.П.), "Аэронавигация" (Акимов И.А.), Ветуправление (Павлов П.В.), Роспотребнадзор (Николаева Г.М.), Ньурбатаабы колледж (Федоров А.Ю.), "Ньурба куорат" МТ (Иннокентьев А.М.), МВД (Павлов Г.И.), РЭС (Егоров А.И.).

Абсолютнай күрэх кыайылаахтарынан буоллулар:

Эдэрдэргэ - Тобонов Степа (Ньурба).
Дьахталларга - Дроботова Любовь (Бүлүү).

70 кг диэри ыйааһынгга - Дмитриев Александр (Үөһэ-Бүлүү).

70 кг үөһэ - Протопопов Юрий (Бүлүү, "Модун").

Чемпионнар уонна призердар:

Эр дьонно
58 кг: 1 м. - Егоров Айсен, Ньурба, колледж; 2 м. - Николаев Айсен, Ньурба, Ньурбачаан; 3 м. - Анахин Вадим, Мииринэй.

63 кг: 1 м. - Егоров Иван, Үөһэ-Бүлүү; 2 м. - Саввин Дмитрий, Томпо, СВФУ; 3 м. - Иванов Иван, Ньурба, Чаппанда.

69 кг: 1 м. - Дмитриев Александр, Үөһэ-Бүлүү; 2 м. - Татаринов Николай, Мэнэ-Хангалас, СВФУ; 3 м. - Терешкин Андрей, Ленскэй.

76 кг: 1 м. - Климовский Дьу-

луур, Верхоянской, СВФУ; 2 м. - Аянитов Айаал, Хангалас, "Модун"; 3 м. - Данилов Евгений, Сунтаар.

84 кг: 1 м. - Федоров Иннокентий, Ленскэй, СВФУ; 2 м. - Петров Михаил, Чурапчы, "Модун"; 3 м. - Тобонов Степан, Ньурба.

95 кг: 1 м. - Баппабай Эрчим, Үөһэ-Бүлүү, СВФУ; 2 м. - Попов Спартак, "Модун"; 3 м. - Беллюбский Владислав, Уус-Алдан, "Модун".

95 кильттэн үөһэ: 1 м. - Никиторов Гаврил, Ньурба; 2 м. - Протопопов Юрий, Бүлүү; 3 м. - Аржаков Дьулустаан, Ньурба.

Бэтэрээннэргэ:

65 кильтэҕэ: 1 м. - Ефимов Александр, Үөһэ-Бүлүү; 2 м. - Харбанов Анатолий, Ньурба, Ньурбачаан; 3 м. - Саввинов Василий, Үөһэ-Бүлүү.

75 кг: 1 м. - Ботуев Гаврил, Үөһэ-Бүлүү; 2 м. - Константинов Николай, Нам, "Модун"; 3 м. - Федотов Руслан, Ньурба, Дьийккимдэ.

75 кильттэн үөһэ: 1 м. - Семенов Дьулустаан, Бүлүү, 2 м. - Горохов Октавион, Сунтаар; 3 м. - Архипов Василий, Сунтаар.

Оболорго:

58 кильтэҕэ: 1 м. - Гоголев Павел, Мииринэй, 2 м. - Огоочонов Будимир, Үөһэ-Бүлүү, 3 м. - Протопопов Всеволод, Бүлүү;

63 кг: 1 м. - Григорьев Ариан, Мииринэй; 2 м. - Иванов Евграф, Ньурба, Колледж; 3 м. - Аввакумов Кэскил, Үөһэ-Бүлүү;

69 кг: 1 м. - Янков Артур, Үөһэ-Бүлүү; 2 м. - Протопопов Артур, Бүлүү; 3 м. - Сивцев Ай-

тал, Нам, "Модун".

76 кг: 1 м. - Алексеев Сергей, Бүлүү, "Модун"; 2 м. - Афанасьев Егор, Сунтаар; 3 м. - Антонов Марк, Ньурба.

76 кильттэн үөһэ: 1 м. - Андреев Дьулустаан, Ньурба, 2 м. - Николаев Денис, Мииринэй; 3 м. - Ксенофонтов Аскалон, Мииринэй.

Дьахталларга:

50 кг: 1 м. - Васильева Вера, Бүлүү, 2 м. - Харбанова Люда, Ньурба, Ньурбачаан; 3 м. - Попова Айыына, Ньурба, Ньурбачаан.

55 кг: 1 м. - Калакова Васияна, Ньурба, Ньурбачаан, 2 м. - Протопопова Акулина, Бүлүү, 3 м. - Горностаева Надежда, Ньурба, Чаппанда.

62 кг: 1 м. - Данилова Алена, Сунтаар; 2 м. - Васильева Валентина, Ньурба, Чаппанда; 3 м. - Федосеева Виленна, Ньурба, Ньурбачаан.

70 кг: 1 м. - Сидорова Ассоль, Бүлүү; 2 м. - Андреева Ксения, Мииринэй; 3 м. - Софронова Сайыына, Ньурба, Ньурбачаан.

80 кг: 1 м. - Пермякова Инна, Ньурба; 2 м. - Захарова Виктория, Ньурба, Чаппанда; 3 м. - Попова Роза, Ньурба, Ньурбачаан.

80 кильттэн үөһэ: 1 м. - Дроботова Любовь, Бүлүү; 2 м. - Коконова Мария, Ньурба, Чаппанда.

Күрэхтэһии кылаабынай судьуйатынан Баттахов П.П. үлэлэтэ.

ТИХОНОВ А.С.,
Ньурба улуунун масрестлингэ
Федерациятын бэрэссэдээтэлэ.

— Эһиги болжомтобутугар —

Бүлүү улуустарын тыыл уонна үлэ бэтэрээннэрин II Спартакиадата

Улуу Кыайы 70 сыллаах үбүлүүгэр аһааһыт Бүлүү улуустарын тыыл уонна үлэ бэтэрээннэрин II Спартакиадата бэс ыйын 12-13 кк. Сунтаарга РСДЮСШОР чэпчэки атлетикаҕа манеһыгар ытыллар. Бэс ыйын 12 к. - хамаандалар кэлэр күннэрэ. 12 ч. - мандатнай хамыһыһыа. 16 ч. - хамаандалар бэрэстэбиитэллэрин кытта судейскай коллегия. Спартакиада сыала: бэтэрээннэр ортолоругар спортивной-маассабай үлэҕэ бастын улууһу быһаары, бэтэрээннэри чөл олох бэлиитикэтигэр, физкультурну уонна спордуан утумнаахтык дьарыктаныыга сыһыһыа. Соруктара: Бүлүү улуустарын икки ардыгар доһордуу сибээстэри бөбөргөтүү, чөл олобу пропагандалаһын, 60-тан аҕа саастаах бэтэрээннэр ортолоругар бастын спортсменнары быһаары.

Спартакиадаҕа Бүлүү улуустарын 30 киһиттэн сүүмэрдэммит хамаандалара кыталлар. Биир спортсмен спорт 2 көрүгэр кыттар ырааптаах. Мандатнай хамыһыһыа пааспары, пенсионнай сиби-дизэтибэни, олох уонна доруобуйа страховкатын, быраас визалаабыт тус аатынан уонна техникэскай сайаапкалары киллэрэр булгуччулаах. Хас биридди улуус 2-ли судьуйаны биэрэр.

Спартакиада манньк көрүнгэринэн ытыллар: саахымат (2 эр киһи, 1 дьахтар), дуобат (2 эр киһи, 1 дьахтар), остуол тенниһэ (1 эр киһи, 1 дьахтар), төрүт остуол оонньуула (1 эр киһи, 1 дьахтар), 10 м. туран эрэн пневматическай бинтиэпкэнэн ытыгы (аһаҕас прицел) - 1 эр киһи, 1 дьахтар, булкаас эстафета: 1. эр дьондор - 100 м., 2. дьахталлар - 50 м., 3. эр дьондор - 100 м., 4. дьахталлар - 50 м., 5. эр дьондор - 100 м.

Бальнай үнкүү куюнкуруһа: вальс, краковяк, ту степ, падеграсс, полька (1 дьахтар, 1 эр киһи).

Городки "Стенка на стенку": 1. 50-65 саастаахтар - 1 эр киһи. 2. 65-70 саастаахтар - 1 эр киһи. 70-75 саастаахтар - 1 эр киһи. 75 уонна аҕа саастаах - 1 эр киһи.

"Куорат" кээммэйэ 2 мх2 м. уонна 1 м "пригород" ыстарааптыр зона иннигэр. Бырабар сиртэн ырааба - ыраах сир кизэнэ ("кон") 13 м., чугас сир кизэнэ ("полукон")

6,5 м. "Городоктар" усталара 20 см., диаметра 5 см., бита устата 1 м ордуга суох. Хас биридди оонньоочу 5 биталаах (мастаах) уонна 5 "городкилаах" буолуохтаах. Итинтэ суохтар күрэхтэһиигэ киллэриллибэттэр.

Мас тардыһыыта - 1 эр киһи (абсолютнай күрэхтэһии).
Култуурунай тэрээһиннэр: 2015 с. бэс ыйын 12 к. Доһордохуу биэчэрэ - 19 ч. "Добун" КК.

Национальнай көстүүм куюнкуруһа - 1 дьахтар, 1 эр киһи.

Хас биридди хамаандаттан 5 нүөмэрдээх кэнсир: 1. үнкүү, 2. соло ырыа, 3. тойук эбэтэр хомус. 4. хоһоон. 5. юмористическай нүөмэр (сатира).

Баянист-гармонист - 1 эр киһи эбэтэр дьахтар.

Оһуоһай - 1 эр киһи.

Наһарадалааһын: хамаандалар кытылылаахтара грамоталарынан, мэтээллэри-

нэн уонна өйдөбүһүнүк бириистэринэн.

Бириистээх миэстэни ылбыт хамаандалар көһө сылдьар Кубогунан, дипломуна наһарадалаллар.

Хас биридди хамаанда 5 бириини биэрэр (хас бириинтэ 1000 солк. кырата суох суумалаах буолуохтаах).

Хас биридди хамаанда көһө сылдьар Кубогу ыларга 5000 солк. биэрэр.

Кыайылаахтары быһаары: Спартакиада уопсай хамаанданан түмүгэ спартакиада бырагырааматыгар киллэриллибит бары көрүнгэринэн ылыллыбыт миэстэлэр саамай кыра сууматынан таһаарыллар. Уопсай хамаанданан аһаанга 2 эбэтэр элбэх хамаанда очукуолара тэһнэстэбинэ, спартакиада бырагырааматын көрүнгэригэр 1-кы, 2-с, 3-с уол.д. миэстэлэри ылыы аһааннан миэстэлэр быһаарыллар. Спартакиада бырагырааматыгар киллэриллибит ханнык эмэ спорт көрүнгэригэр хамаанда туруоруллубатабына, хамаанда бүтэһик миэстэни ылар, итинэнэ 1 ыстарааптыр очукуу эбиллэр.

Ыйыталаарга төл. нүөмэрэ: 8-914-111-06-67. Догойдонов Валентин Николаевич - Сунтаар улуунун бэтэрээннэрин Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ.

Бу балаһыанньа күрэхтэһиигэ официалнай ыгырыы буолар.

- Улуу Кыайы 70 сыла -

1945 2015

ПОБЕДА!

70 ЛЕТ

Бэлэмнэни үлэ күүскэ барар

Бүтүн дойду үрдүнэн быйыл саамай улахан суолталаах дьонун тэрээһининэн Улуу Кыайы 70 сыла буолар. Төһө даҕаны атын омук дойдуларын салалтатын өттүтүн киһи-аймах историятын быһаарар орууламмыт бу Улуу Кыайыга урукку ССРС норуоттарын, Арасыйыа норуотун кылааттарын намтатарга холонуу оҥоһулла сатаабытын үрдүнэн, дынг кырдыгы киһилэр туора сотор кыахтара суох. Сэри кыайылыахтарын көлүнэ - аҕаларбыт-эһэлэрбит, ийэлэрбит-эбэлэрбит баалларын тухуры, хас биридии дьэ кэргэнгэ бу өйдөбүл олус күүстээх уонна чугас.

Арасыйыа Бэрэсидьиэнин 25.04.2013 с. 417 №-дээх "1941-1945 сс. Аҕа дойду Улуу сэриитигэр Кыайы 70 сылын бырааһынныктааһыны бэлэмнээн ыттар туһунан" Ыйааҕа тахсыбыта. Дойду Бырабытталыстыбата манна ытыллар сүрүн тэрээһинэр былааннарын бигэрлээбит.

СӨ Ил Дарханын 16.06.2014 с. 2712 №-дээх "Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр 1941-1945 сс. Аҕа дойду Улуу сэриитин бэтэрээннэрин өйүүргэ эбии дьаһаллар тустарынан" Ыйааҕынан, Саха сиригэр 2014 с. балаҕан ыйын күнүттэн 2015 с. балаҕан ыйын 3 к. диэри Бэтэрээннэр сылларынан биллэриллбит.

Манна Ньурба улуугунары ытыллар үлэ туһунан улуустаагы бэтэрээннэр Сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлэ Ким Васильевич Федоров билиһиннэрэр:

- Улуу Кыайы 70 сылын көрсө, улуустаагы бэтэрээннэр Сэбиэттэрэ, улуус дьаһалтата, Ньурба к. дьаһалтата уонна улуус дьонно-сэргэтэ бүтүннү турун, бэлэмнэни үлэтэ күүскэ бара турар. Инники элбэхтэ этиллибитин-сурулуубутун курдук, Ньурба куоракка Кыайы болуоссата сангардан оҥоһуллар. Сэригэ кыттыбыт буйбуттар испийэхтэрэ барыта сангардыллан, Москваттан гранит тааска суруллан кэлиэхтээхтэр. Сэбиэскэй Сойуус Геройдара Н.Н.Чусовской уонна Н.П.Кудряшов барельефтары оҥоһуллан аҕалылаахтаахтар. Муус устар ыйыгар 2 №-дээх оскуола утары кирири аарката оҥоһулуоҕа. Бэтэрээннэр сыллара 2015 с. балаҕан ыйын 3 к. түмүктэнэрин быһыытынан, Кыайы болуоссата ити кэмгэ барыта ситэриллэн бүтүөхтээх. Уорданаах дьоннорбутугар, төлөннөөх революционердарытыгар өйдөбүнүк бэлэи баар буолуоҕа. Умуллубат уот санаттан оҥоһулуохтаах. Фонтан оҥоһулуохтаах эрээри, уутун боппуруоһа быһаарыла илик.

Күн бүгүн улууска олоорор 4 сэрии бэтэрээннээхпит. Маарга, Мархаҕа уонна Ньурба куоракка бааллар. Сэри кыттылаабын 22 оҕдообото баар. Кинилэри харах харатын курдук харыстааммыт, улаханлык билигин тэрээһиннэргэ энгин кытыннарбаккабыт, Кыайы 70 сыллаах үбүлүйүн күнүн көрүһүннэрэн, үөрэн-көтөн чистэтиэхтээхпит. Кыайыга аналлаах элбэх тэрээһиннэр үөрэх тэрилтэлэринэн, нэһиликтэринэн уо.д.а. була тураллар. 90 саастаах кырдыҕастары: Дьаарханга А.М. Кузьмины уонна Антоновкаҕа А.Алексеяны чистэтибиппит.

Бу тэрээһиннэргэ улуус салалтата уонна бэтэрээннэр Сэбиэттэрэ иилээччи-саҕалаччы быһыытынан көхтөөхтүк кытталлар. Ньурба куорат бэтэрээннэрин Сэбиэтэ тэриллэн, бэрэссэдээтэл М.И.Иванов үлэтин сүрдээх үчүгэйдик саҕалаата. Ыччаттар эмиз көхтөөхтүк үлэлэһэ сылдьаллар. Кырдыҕастарга, оҕдооболорго, сэри бэтэрээннэригэр дьиэлэригэр тийэн көмөлөөлөр, көрсүһэллэр. Социальной сулууспа үлэһиттэрэ эмиз туспа бэтэрээннэри, оҕдооболору кэрийтэли сылдьаллар, көрсүһүлэри оҕортууллар.

Сунтаартан саҕалаан Дьокуускайга диэри "Бүлүү эбэ кытылытан Кыайыга диэн" ааттаах автопробег оҕорорго былааннаабыппыт. Дьокуускайга баран Ил Түмэн дьокуутааттара А.А.Григорьеваны, В.М.Прокопьевы, "Ситим" медиа-бөлөх

гендириэхтэрэ М.Н.Христофорованы кытта кэпсэтии ытыллыбыта. Ньурба к. бэтэрээннэрин Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ М.И.Ивановтуун балаһыанньатын, симиэтэтин оҕорбуппут. Былаан быһыытынан, Сунтаартан улуус бэтэрээннэрин Сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлэ В.Н.Догойдонов дьонноох 1 массынанан кэлиэхтээх, онтон Ньурбаттан 3 массына барыахтаах. Салгыы үөһэ бүлүүлэр, бүлүүлэр биһигини кытта барыахтаахтар. Бу кыаллара буоллар, улахан дьонун тэрээһин буолуо этэ. Ыччаттары, бэтэрээннэри, уопастыбанньыктары кытыннарар, хас улуус айыы тохтоон көрсүһүү тэрийэн, Кыайы былааҕын ГАИ арыаллааһыннаах илдэ баран, Дьокуускайга "Ньурбакаан" түмсүү кыттылаахтары кытта көрсүһэн уо.д.а. 4 улууну кытта тоһумурдаан кэпсэтии буолбута, кинилэр барсабыт диэн кэтэһэн олоорлор. Билингитэ харчыта быһаарыла илик.

Кыайы 70 сылыгар 70 эр киһилээх хору тэрийэн эрбэит. Урут Е.М.Поликарпов маннькэ этии киллэрэ сылдьыбыт эбит, ол Кыайы 65 сылыгар кыаллыкка хаалбыт. Мизэхэ эппитигэр, итини өйөөн долоромутун муньа сылдьабыт. 2 ырыаны толоруохтаахпыт. Е.М.Поликарпов уонна А.А.Моргусов 10-тан тахсалы киһини бэлэмнииллэр. Дьиикимдэттэн, Ньурбаттан талыахтаахпыт уонна Антоновкаттан 30-ча киһи кыттар. Ол иһиттэн бэтэрээннэр кэниэртэрин тэрийиэхтээхпит. 70 эр киһи хорунан ылаан ньиргиттэбинэ үчүгэй көстүү буолуоҕа. Самсонов Семен Иванович уонна Анатолий Захаров солистыахтара. Хоровиктары "Кыталык" КД үлэһитэ Светлана Герасимовна салайан эрчийиэхтээх.

Улууска СӨ бочуоттаах бэтэрээннэр 2 квотата кэлибит. Дастабырыанналары кыраакка илдэ кэлибитим, ону туттарыахпыт.

Бэс ыйын 12-13 к.к. Сунтаарга тыыл уонна үлэ бэтэрээннэрин спартакиадалара буолар. Былырыын биһиги саҕалаабыппыт. Улууспут хамаандата 2-с миэстэлэммитэ. Быйыл хайаан даҕаны 1-кы миэстэбэ тахсыбыт киһи диэн баҕа санаалаахпыт. Күүскэ бэлэмнэниэххэ наада. Билингиттэн дьону сүүмэрдээн, нэһиликтэри хамсаан. Оччоҕо эрэ үчүгэй түмүгү көрдөрүүхпүт. Манна күрэхтэһии ытан, хамаандабытын сүүмэрдийиппит.

Улуу Кыайы 70 сылын лоп курдук туолара ыйтан эрэ ордук кэм хаалла. Ньурба дьонно-сэргэтэ күүскэ турун, бары биригэ түмсэн, Кыайы 70 сылын үрдүк таһымнаахтык ытыахха диэн этэбин. Улуус баһылыга Б.Н.Попов, киһи солбуйааччыта, улуустаагы хамыһынай салайааччыта С.Б. Дондокова үлэни-хамнаһы ытыга олооролор. Бары биригэ түмсэн үлэлэтэхпитинэ-хамсаатахпыттына туюх барыта кыаллар.

Геннадий АНТОНОВ.

Ытыктыыр учууталбыт аатыгар остуол тенниһигэр оройуоннаабы күрэх

Улуу Кыайы 70 сылыгар аналлаах тэрээһиннэр нэһиликтэргэ, оскуолаларга көхтөөхтүк ытыллар.

Егоров П.С. аатынан Акана орто оскуолатыгар Аҕа дойдуну көмүскүүр сэрии бэтэрээнэ, иллээх дьэ кэргэн, элбэх оҕо тапталлаах аҕата Николаев Михаил Семенович бириһигэр остуол тенниһигэр оройуоннаабы күрэхтэһии иккис сылын ытылынна.

Николаев Михаил Семенович 1923 с. Акана төрөөбүтэ. Кини олобун барытын оҕону иитиһигэ, үөрэтиһигэ анаабыт учуутал. Бүлүүтээби педагогическай училищени 1953 с. бүтэрибиптэн оройуон араас оскуолаларыгар, учууталлаабыта, сэбиэдиссэйдээбитэ. Кини Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттылааҕа, Забайкальскай фронт 80-с мотострелковай полкатын састаабыгар кыттан Японияны утары уоттаах сэриигэ кыттыбыта.

Михаил Семенович хорсундук сэриилэспитин иһин элбэх правительственной наҕараадалаах. "Аҕа дойду сэриитэ" II этиэпэннээх уорданынан, Улуу Кыайыга аналлаах үбүлүйүнэй мэтээллэринэн, "Ветеран Степного, 2-го Украинского и Забайкальского фронтов" бэлиэнэн, "За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг." мэтээлинэн наҕараадаламмыта. Оҕону үөрэтиһигэ үрдүк ситиһиллэрин иһин норуот үөрэтиһитин туйгуна буолбута, РСФСР үөрэтин министриэтибэтин Бочуотнай грамотатынан бэлиэтэммитэ.

Михаил Семенович оскуола үлэ уругун уонна физиканы ордук умсугууан туран үөрөппитэ. Кини үөрөппит оҕолоро үөрэхтэ тардыһылаах, олоххо бэлэмнээх буолан тахсыбыттар. Аканаттан элбэх оҕо техникескэй идэни баһылаабыттар, инженердэр, энергетиктэр, механизатордар үүнэн-сайдан тахсыбыттар. Убаастабыллаах учуутал бэйэтин төрөппүт оҕолоро бары техникескэй идэлээхтэр. Кинилэр кини куораттарга үрдүк үөрэх кыһаларын бүтэрбиттэрэ. Владимир Михайлович Омскайдаагы автодорожной институту, Семен Михайлович Москватаагы энергетическэй институтка үөрэммитэ, Улан-Үдэтээби технологическай институту, Светлана Михайловна СГУ геолого-разведочнай факультетын, Валерий Михайлович Томскайдаагы политехническай институту, Юрий Михайлович Новосибирскайдаагы электротехническай институту бүтэрэн олохторун суолун булбут дьоннор. Өрөспүүбүлүкэ араас улахан тэрилтэлэрин туттаах үлэһиттэрэ.

Владимир Михайлович оройуон араас тэрилтэлэригэр, улуус администрациятыгар үтүө суобастаахтык үлэлээн биэнсийэҕэ табыста, Семен Михайлович "Жукотскэнерго" Бүлүүтээби электрическэй ситимнэрин кылаабынай инженерэ этэ, Светлана Михайловна "АЛРОСА" АК Дьокуускайдаагы алмааһы атыгылыыр кылаабынай экспедэ, Валерий Михайлович "Кристалл-99" ХЭТ генеральной дириктэрин солбуйааччыта, Юрий Михайлович Ил Түмэн үпкэ-харчыга Сис кэммитэтин бэрэссэдээтэлэ, III, IV уонна V ынгырылардаах Ил Түмэн СӨ

Государственной муньабын депутата.

Сэри бэтэрээнэ, норуот учуутала оскуолаҕа, нэһиликкэ ытыллар араас тэрээһиннэри сэргээччи, көбүлээччи, оҕолор ситиһиллэриттэн ис сүрүбүттэн үөрэр, астынар этэ.

Акана оскуолатыгар остуол тенниһигэр оройуоннаабы күрэхтэһии биһиги бары убаастыыр учууталбыт, дьонго, эдэр ычачка холобур буолар киһи аатыгар ытылынна. Күрэхтэһии үөрүүлээх аһыллыгыгар дьаһалта баһылыга Николаев Ю.А., оскуола дириктэрин солбуйааччы Лукина А.А. ыалдыттары, күрэхтэһээччилэри эбэрдэлээтилэр. Үөрөппит оҕолоро, кэлиэһэлэрэ Арасыйыа үөрэтиһитин туйгуна, Учууталлар Учууталлара Гаврильев М.А., Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэтиһитин туйгуна, бочуоттаах бэтэрээнэ Иванова А.С. Михаил Семенович туһунан ахтан-санаан аастылар. Күрэхтэһии балаһыанньатын кылаабынай судуйа, улуус бочуоттаах олохтооҕо, Саха Өрөспүүбүлүкэтин физическэй культуура уонна спортка туйгуна, Саха Өрөспүүбүлүкэтин спордун бэтэрээнэ Иванов В.Т. билиһиннэрдэ.

Күрэхтэһии тыҥаһыннаахтык, элбэх кыттааччылаах ааста. Түмүк маннькэ буолла. 1-6 кылаас уолаттарыгар: Аммосов Саша (Хаңгала) - I м., Захаров Айаал (Акана) - II м., Матвеев Ян (Акана) - III м., кыргызтарга: Филиппова Лилия (Чаппанда) - I м., Яковлева Анжелика (Ньурба) - II м., Иванова Настя (Хаңгала) - III м. 7-8 кылаас уолаттарыгар: Николаев Рево (Акана) - I м., Васильев Афоня (Акана) - II м., Николаев Миша (Чаппанда) - III м.; кыргызтарга Григорьева Дайаана (Хаңгала) - I м., Иванова Мариника (Хаңгала) - II м., Аммосова Тома (Хаңгала) - III м.; 9-11 кылаас уолаттарыгар: Васильев Сахайар (Акана) - I м., Филиппов Саша (Хаңгала) - II м., Павлов Максим - III м.; кыргызтарга Васильева Настя (Ньурба) - I м., Тарабукина Иванна (Хаңгала) - II м., Иванова Диана (Акана) - III м. Уолаттарга уонна кыргызтарга мунутуур кыайылаабы быһаардылар: уолаттарга Васильев Сахайар (Акана), кыргызтарга Тарабукина Иванна (Хаңгала).

Кыайылаахтар Акана нэһилиэтин дьаһалтатын бириистэринэн, мэтээллэринэн, грамоталарынан наҕараадаланньалар.

Бэтэрээн аатыгар ытыллыбыт аһаҕас турнирга күндү ыалдытынан Николаев Михаил Семенович кыра уола, Ил Түмэн депутата Николаев Юрий Михайлович буолла, оҕолорго инникитин үөрэххэ, спортка ситиһиллээх буолалларыгар баҕарда.

Маардаабы спортнай оскуола дириктэрэ Семенов Афанасий Васильевич теннисистэри бэлэмнээбит тренердэргэ Махтал суруктары туттарда.

Ытыктанар учуутал Николаев Михаил Семенович аатыгар ытыллыбыт күрэхтэһии тэрээһиннээхтик ааста.

ИВАНОВА А.С., Акана.

Уолаттарбыт самбоҕа санга ситиһиллэрэ

Кулун тутар 19-21 күннэригэр Алдан куоракка самбоҕа оҕолорго күрэхтэһии буолла. Уопсайа 190 кыттааччылаах. Монголияттан, Тындаттан, Нерюнгриттан, Алдантан, Покровскайтан, Өлүхүмэттэн, Ньурбаттан уонна Дьокуускайтан спортсменнар бааллар.

Ньурбаттан 5 оҕо кытына. Дьаархан орто оскуолатын 8 кылаһын үөрэнээччитэ Коношук Слава 55 киһилэбэ 2 миэстэ буолла (ыйааһыныгар 16 кыттааччы баара). Боевой самбоҕа Ньурба I №-дээх 9 кылаһын үөрэнээччитэ Алексеев Айсен 2 кыайан, 1 хотторон 2 миэстэ буолла.

Проконий ФЕДОРОВ.

— Сонун —

Күннэр программаларыгар киллэрил-
либит биһиги биһир дойдулаахпыт, худо-
жник Н.Н. Иннокентьев быыстапкагыгар,
К.Д. Уткин 80 сааһын бэлиэтиир тэрээ-
һингэ, режиссер А. Титигиров туруорбут
"А зори здесь тихие" спектаклыгар уонна
филармония кэнсиеригэр 10 кылааска
үөрэнэр оҕобунаан сырыттыбыт. Онон, би-
һиги дьэ-кэргэн олохпутугар умнуллубат
көрсүһүүлэр, кубулдаттаах кулун тутар
хабыс тыалын намыратан, кэрэ түгэннэри
кэккэлэтэн, духовнай, культурнай таһым-
мытын үрдэтэн, сүргэбитин көтөбөн аас-
тылар.

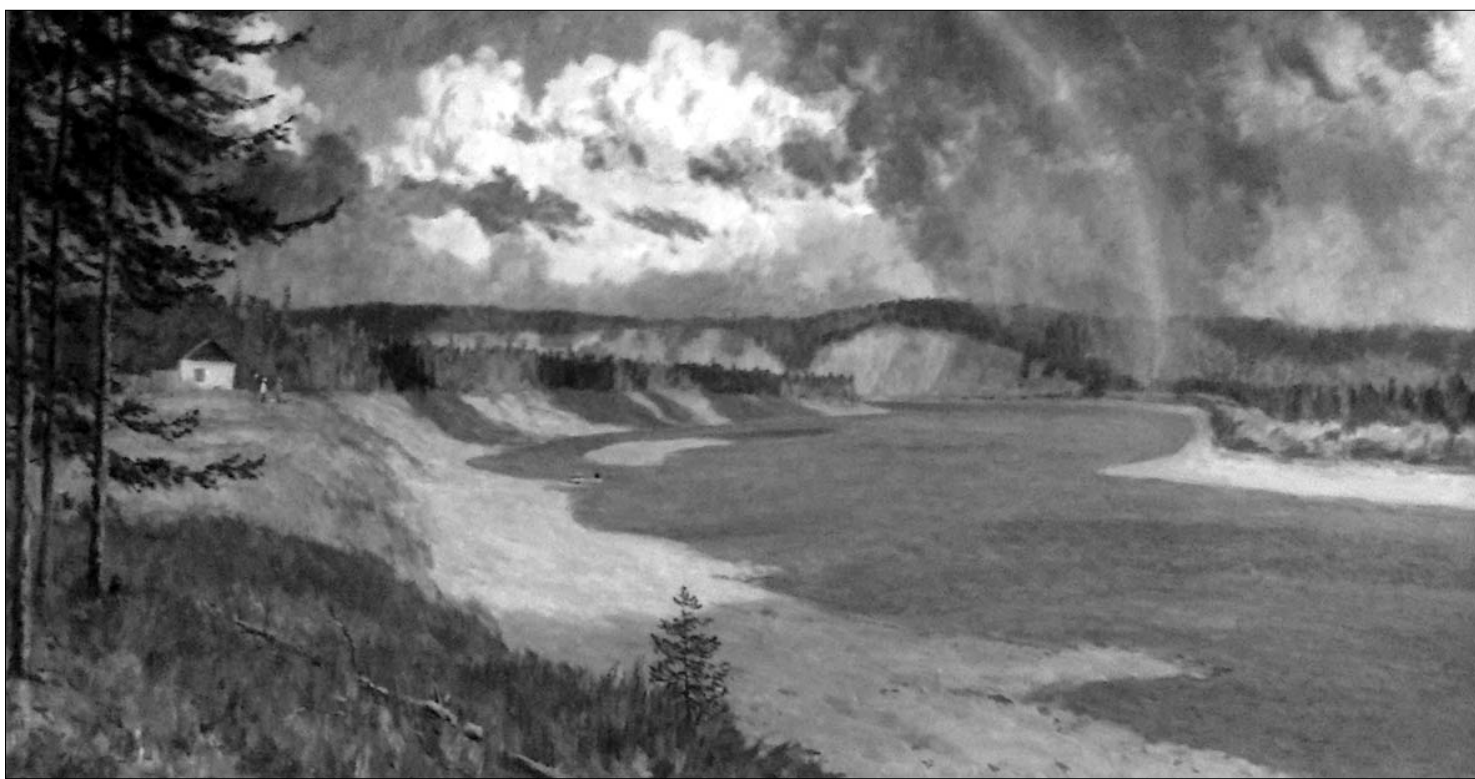
Миигинниин саастыы биһир дойдулаах-
тара Николай Николаевичы кыра эрдэпи-
титтэн художник идэлээбин, айымныы-
лаахтык үлэлирин истэр, билэр этибит.
Кини үлэлэрэ Москва, Ленинград куорат-
тарга, Венгрияҕа, Болгарияҕа, Югославия-
ҕа, Чехословакияҕа, Германияҕа, Монго-
лияҕа көрдөллүбүтүр. Дьоммут кинини
"Художник Куола" диэн ааттыылара.
1981 сыллаахха Николай Николаевич Ле-
нинскэй комсомол бириэмийэтин лауре-
атын үрдүк аатын ылбытыгар чахчы киэн
туттубуттара. Ийэлээх аҕам иккиэн үрдүк
сигиһиттэн ис сүрэхтэриттэн үөрэр ураты
дьобурдаахтара.

Николай Николаевич биһиртэн биһир
кэрэ хартыналарга истиэнэҕэ кэккэлэччи
ыйаммыттар. Айымныылар, төрөөбүт төрүт
буортан силис тардан, ураты сылаас, истин
ийиһилээхтэр.

Быыстапкаҕа сылдьан Манган Хайа
көстүүтүн көрдөрбүт хартынаатын көрө
турдахпына, мутукча дыргыл сыта, от
ыйын өнүрүк куйааһа уонна Марха эбэбит
набыл көстүүтэ оҕо саасын санаттылар.

Санаа ситимэ кэрчик-кэрчик көстүүлэ-
ри арылар. Маалыкайга, күнүс тырамабай
кэлэрин кэтэһэн, кытылга дьон тобуруна-
ра: айанньыттар, атаарааччылар, кэлэн
ийэр дьону тоһуйааччылар, тырамабайы
көрөөччүлэр, оонньоу сылдьар оҕолор,
салгын сии кирибит саастаах дьон. Сонуну
манна истэбин, өр көрөтөх дьонун ман-
на көрөбүн. Манган Хайа аннынан тыра-
мабай кылбайан көстөөтүн кытта дьон сэр-
гэхсийэ түһэрэ, хаамы-сиими, хамса-
ныы саҕаланара...

Сүүрбэччэ сыллаабыга, биһир итинник
күн айаннаары трамвайбытыгар кириди-
бит. Миигинниин сэргэстэхэ убайым Кос-
тыа үлээннээбэ, Тыасытов Василий Афанас-
евич олорто. Айанньыттар күө-дьаа кэл-
сэтэбит, ким ханналан иһэрин туоһулаа-
быт. Василий Афанасевич: "Сочига, сбор-
га баран иһэбит", - диэбитигэр, хомойбута
буолабын: "Таах да ыйытан, Дьоккускай-
даан иһэбин диэн бэрт ыраах барардыы
санаммытым". Василий Афанасевич бок-
сер уоллатарын собуруу илдээн иһэр эбит.
Билиэти атылыырга касса таһыгар саҕа

– **Култуура Күннэрэ** –

Кустуктаах аартык

Бу күннэргэ бэрт сэргэх тэрээһиннэр тэрилиннилэр.
Тэрээһиннэргэ сылдыбыт, көрбүт-истибит дьон
улаханлык кэрэхсээтибит, астынныбыт.

дьороччу улаатан эрэр, оттомноохтук көр-
бүт киэн характаах уолу ыйар. "Ол касса та-
һыгар турар Андрей Парижка баран иһэр".
Дьэ, итинник. Марха эбэбит устун үөр-
көтө айаннааммыт, барыбытыгар да киэн
аартыктар арылыннахтара.

Николай Николаевич төрөппүттэрин
кытта ийэм Балбаара уонна аҕам Егор
Евтропьевич Михайловтар иллээх-эйлээх
сыһыаннаахтара. 1970 сыллаахха, сайын, от
үлэтин үгэнигэр биһиги дьоммут иккиэн
"Большое Кавказское кольцо" маршруту-
нан туристыгы барыттар. Сайылыкпыты-
гар, Куорбакыга, элбэх оҕону, улахан ха-
һаайыстыбаны эпшиэттэн, Николай Ни-
колаевич ийэтэ, Маарыйа хаалбыта. Оччо-
лорго мин начаалынай оскуолаҕа үөрэн-
бин, балтым Валя биэстээх, быраатым Го-

ша үһүн туола илик. Билигин санаатаахха,
Маарыйаҕа бэйэтин үс сиэннэрэ төрүөхтэ-
рин иннинэ эбэ аатын ингэрбит эбиһит.
Ити кэмтэн ыла билингэ диэри биһиги
Маарыйаны Куорбакытаабы эбэ диэн
ааттыбыт.

Эбэ Маарыйабыт лоп-бааччы, аҕыйах
сангалаах, набыл майгылааҕа. Оттон Нь-
кулай түргэн сангалаах, көрдөөбү кэпси-
кэпси күлэ-үөрэ сылдьар сайаҕас киһи
этэ. Оҕолоро Николай Ленинградка, И.Е.
Репин аатынан художественнай Академия-
га устуруоннууругар Ньюкулай оскуола
бухгалтериятыгар кассирдыра. Учуутал-
лар, төхүлүннэтэр ыйдаабы хамнастарын
Нурбаттан таһаарара. Оччолорго күн ах-
сын Маалыкайга "Ан-2" самолет көтөрө.
Маалыкай кассира, Нурбаттан таһары-

гар, сарсыарда эрдэ туран, куулга харчы сү-
гэхэрдээх, сагы аэропорка киэрэрэ. Би-
лигин санаатаахха, киһи бэркиһиэх курдук.
Итиннэ эбэн эттэххэ, сорох ардыгар кы-
һыгы тумантан, сайыгы ардактан мө-
һөйдөтөн самолет көппөтүбүнэ, күнү быһа
вокзалга да өрүөххэ сөбө. Ньюкулай сүрдээх
көнө, чийинэй, эпшиэтинэстээх буолан,
ити үлэҕэ өр үлэлээтэҕэ.

Хартынаҕа манган сыбахтаах кыра
дьэ көстөр. Бу нефтебаза харабынайын
дьээтэ. Ити дьэ аттынан оҕо сылдьан кэл-
бит-барбыт аҕай суолбут. Суол кытыты-
гар дьэ дьон уга, ты саҕатыгар кытыан, сэд-
дэх да буоллар, күөх луук, киһилэ, лан-
дыш, колокольчик - от-мас арааһа үүнэрэ.
Кэлэ-бара дьэ дьэни, кытыан күөх отонун
элбэҕи сизбит буолуохтаахпыт. Элбэх дьө-
лүһүнү сапка тигэн, оҕуруо гынан моойго
кэтэр киэргэл онгосторбут. Уһун умнастаах
манган ромашкалары өрөн, бастыга кэтэр-
бит.

Быыстапкаҕа сылдьан, оҕо саасын,
дойдубун уйадыа абынным. Төрөөбүт
дойдубут кэрэ айылҕатын өйдөбүннүк
онгорон, умнуллубат хартыналары айар
Николай Николаевичка үлэтигэр, тус бэ-
йэтин олоҕор бары үчүгэи ис сүрэхпитит-
тэн баҕарабыт.

**София Егоровна уонна
Сеня ВЕРХОВЦЕВТАР.**

– **Литература сыла** –

Туой, таас табличкаларга, па-
пирустарга түг былыргыттан өбү-
рүлүтү тигэн испит билиилэрэ-
көрүүлэрэ, олох харалыбыт сир-
дэрэ, Ассирия ыраахтааҕа Аш-
шурбанипал муспун, аатырбыт
Александриский уонна да атын
былыргы библиотекалар буолал-
лар. Кырдык даҕаны библиотек-
калары эмиэ классика дирибит
олох оруннаах. Оттон ити баайы
муспун-харайбыт, тирэдибит биб-
лиотека үлэһиттэрэ - түг былыр-
гы идэлэргэн биридэстэрэ.

2015 сыл Арасыйа Бэрэси-
дьэниин уураабынан "Литература
сылынан" биллэриллибитэ. Лите-
ратурасылын үөр-көтө бэлиэ-
тиир сыалтан бу дьыл олунньу 25
күнүгэр Н.Н. Чусовской аатынан
Антоновка орто оскуолатын ды-
һалтата, библиотекардара Фело-
това Любовь Семеновна, Кононо-
ва Аксана Владимировна уонна
Лосотова Оксана Владимировна -

Оройуоннаабы "Ааҕар дьэ кэргэн күрүбэ"

үөрэх управлениетын методиһа,
ийлээн-саҕалаан бастакы оро-
йуоннаабы ааҕар дьэ-кэргэнгэ
аналлаах күрэх буолан ааста.

Бу күрэххэ уопсайа 10 ааҕар
дьэ-кэргэн күөн көрүстэ. Ол
курдук: Нурба оскуолатыттан
Васильева Елена Валерьевна
кыһа Васильева Алексана - 4
кыл. үөрэнээччитэ, Нурба 2 №-
дээх оскуолатыттан Васильева
Лидия Михайловна, уола Коно-
шук Андриан - 5 кыл., Күндээдэ
орто оскуолатыттан Захарова Та-
тьяна Павловна, оҕолорунаан За-
харов Андрей - 9 кыл., Захаров
Вова - 4 кыл., Нурба 1 №-дээх
оскуолатыттан Биякова Марина
Семеновна, оҕолорунаан Тания -
10 кыл., Света - 6 кыл, Айыһа - 6
саастаах, Нурба техникескэй ли-
цейиттэн Егорова Александра
Михайловна, кыһа Егорова Яна

- 7 кыл., Нурбачаан оскуолатыт-
тан Иванова Василиса Васильев-
на, кыһа Кондратьева Нарыйа -
3 кыл., Сүлэ орто оскуолатыттан
Степанова Вера Игоревна, балта
Кульбертинова Мичийээнэ - 5
кыл., Антоновка оскуолатыттан
Захарова Мотрена Прокопьевна,
сиэнинээн Захаров Владиктыын -
3 кыл., Убайаан орто оскуолатыт-
тан Илларионова Пелагея Анато-
льевна, оҕолоро Саина - 1 кыл.,
Роза - 4 кыл. уонна Антоновка ор-
то оскуолатыттан Иванова Алек-
сандра Николаевна оҕолорунаан
Ренаталыын - 11 кыл, Аленалыын
- 1 кыл.

Күрэх уопсайа 4 түһүмэһинэн
ааста. Бастакы түһүмэх - "Ким
элбэхтик ааҕар - ол билэр". Иккис
- "Дьэ кэргэн сөбүлүүр кинигэ-
тэ". Үһүс түһүмэх - библиографи-
ческай. Төрдүс түһүмэх - "Ааҕаач-

чы театра". Манна дьэ-кэргэн
туруорбут кинигэлэрин быыстап-
ката дьон биһирэбилин ылла. Кү-
рэххэ кыттыбыт дьэ-кэргэн ба-
ры да кинигэни доҕор онгостон,
элбэх кинигэни аахпыттарын, бэ-
лэмнээхтэрин ылдыттар даҕа-
ны, дүүллүүр сүбэ да үчүгэй сы-
набылы биздилэр. Дүүллүүр сү-
бэ үлэһитилэр: Лосотова Окса-
на Владимировна - үөрэх управ-
лениетын методиһа, Ефремова
Людмила Петровна - Антоновка
модельнай библиотекатын сала-
йааччыта, Халтаева Любовь Васи-
льевна - эбии үөрэхтээһин ки-
нин испэсэлиһэ, Тимофеева Ок-
сана Елисеевна - Антоновка орто
оскуолатын төрөппүт кэмистиэтин
бэрэссэдээтэлэ.

Дүүллүүр сүбэ манник түмүгү
таһаарда: 3 м. - Убайаан оскуола-
тыттан Илларионовтар дьэ кэр-

гэттэрэ; 2 м. - Нурбачаан оскуо-
латыттан Ивановтар дьэ кэргэт-
тэрэ, 1 м. - Сүлэ оскуолатыттан
Степанова Вера Игоревна балта
Кульбертинова Мичийээнэлиин
ыллылар. Дьэ кэргэттэр бары
номинацияга тиксэн, сэртипи-
кээт уонна сэмэй бэлэх ылан сүр-
дээбин үөрэн-көтөн тарҕастылар.

Ааҕар дьэ кэргэн күрүбэр
сылтан сыл аайы кыттар ыал ах-
саана элбиригэр, хас бириди
төрөппүт оҕолорун аабы кэрэ
эйгэтигэр сааһыгар сөптөөх ки-
нигэни, хаһыаты, сурунаалы истэ,
билэ, ааҕа үөрэнэллэригэр улахан
болгомтотун урууллуохтаах. Ки-
нигэни аабы аан дойду үрдүнэн
киһи барахсан сайдытын таһы-
мын көрдөрөр. Кинигэ - норуот
баайа.

**ТИМОФЕЕВА Оксана Елисеевна,
Антоновка орто оскуолатын
төрөппүт кэмистиэтин
бэрэссэдээтэлэ.**

Аспыт нэдиэлэҕэ Кэптэни-
тээби П.П. Оготоев аатынан сын-
налан кинигэр, Литература сы-
лын чэрчитинэн, биһир дойдулаах-
пыт, СӨ үтүөлээх артыыһа Б.И.
Борисов 65 үбүлүүдүү сааһынан
уонна кини аҕата, урукку сыллар
актыыбынай селькордара, сыана-
ҕа самодельнай драматическай
артыыс И.К. Борисов, убайа К.К.
Борисов саха норуодунай суру-
йааччыта С. Омоллоон суруйбут
"Күкүр Уус" драматыгар Күкүр
Уус оруолун толорбуттара 58 сы-
лын бэлиэтиир сыаллаах Нурба-
таабы көһө сылдьар госуларствен-
най драматическай тыйаатыр
ыалдыгытаата.

"Күкүр Уус" драма – Литературасылын ыалдыгыта

Драмаҕа Борис Борисов бэйэ-
тэ сүрүн оруолу итэҕэтиилээхтик
толордо, Күкүр Уус буолан, соҕо-
тох кыһынын арыт таптаан изйэн-
куойан, арыт абаран-сагаран кы-
раан-таныйан, дьэ, чахчы үтү-
лээх артыыс буоларын өссө төгүл
итэҕэттэ. Оттон артыыстартан ор-
дук СӨ үтүөлээх артыыстара М.
Слепцова, А. Кривогорницына
көрөөччү сүрүбүн сүүйдүлэр.
Онон туруорааччы режиссер
Юрий Макаров үлэтэ эмиэ сыа-
наланна. Онуоха драмаҕа сцено-
графия аныгылыы усулуобунай-

дык туруоруллубута сонундук кө-
һүннэ, көстүүлэр биһир прожектор
эрэ тула барыылара айымныы ис
хоһоонун өссө ситэрэн бизэрэр.

Борис Иванович 1974 сыл-
лаахха Москватаабы Шепкин
аатынан театральнай училищени
бүтэрэн, 40 сыл устата сыанаҕа
убараһы айар, көлүһэ үрдүгэр
сылдьар талааннаах артыыс. Сыа-
наҕа аан бастаан С. Слепцов ту-
руоруутугар "Сахарал ааттарыт-
тан" пьесаҕа Ойуунускай оруолун
толорбут. 1995-1997 сылларга
Сиэн Өкөр суруйбут "Айыы түс-

пүт сирэ" пьесаны тыйаатырынан
толорон Санкт-Петербурга
ыһтыллыбыт театральнай фести-
вальга лауреат аатын ылан Фран-
ция, Польша тыйаатыры таптаач-
чыларын сөхтөрбүттэр. Онон Бо-
рис Уол оруолун толорбут. Уопсай
150-ча убараһы арыыбыт ар-
тыыс оруолларын, "үрүн"- "хара"
буоллун, төрөппүт оҕолорун кур-
дук таптыыр, өрүү саныыр идэ-
лээх эбит. Дьыннээх артыыс та-
лааннаах айыллан төрөөбүт ки-
һиэхэ олоҕун бүтүүнүн анаабыт
эйгэтигэр ситиһиилэрин иһин

2003 сыллаахха СӨ үтүөлээх ар-
тыыһын үрдүк аата ингэрбилиби-
тэ.

Оттон төрөөбүт дойдутугар
олохтоох дыһалта баһылыга Н.В.
Егорова, биһиргэ үөрэммиттэрин
ааттарыттан Ф.Д. Предьязников,
сынһалан кинин дириэктэрэ
М.П. Гоголев, биһиргэ төрөөбүттэ-
рэ, аймахтара артыыс олоҕунан
олорбута 40 сылынан иттистик-
истинник эбэрдэлээтилэр.

**Ульяна БУРНАШЕВА.
(Уус-Алдан оройуонун
"Мүрү саһарҕата" хаһыат
15 №-гэр 2015 с. олунньу 13 к.
бэчээттэммит суруйуу).**

– Редакция почтата –

Хорулаба киинэ уһулулар

Былырын сайын Хорула нэһилиэгэр "САЙЫН" лаабыры тэрийэн ытыспыт ЦДОД "КАЛЕЙДОСКОП" телестудия кулун тутар 6-9 күннэригэр Хорулаба иккис-тээн кэлэн, Федорова Елена Евгеньевна уонна Туяра Григорьевна салайааччылардаах 5 оҕо тахсан уонна Хорула олохтоохторо буолан, Кыайы 70 сылыгар аналлаах Хорула нэһилиэгэ сэрии ыар кэмнэригэр хайдах олохтохторун туһунан документальнай киинэ уһулулар.

Уопсайа съёмочнай группа 17 киһи буолан үлэлэтибит. Үлэбитин иккис күмүтүттэн саҕалаабыппыт. Хас да группа арахан баран, Хорулабыт ытык кырдыа-бастарыгар сылдыаммыт, сэрии кэмнэригэр дьон тугу аһаан, таннан, үлэлээн олохтоохторун ыйыталаспыппыт. Хомойуох иһин, нэһилиэкпит иһигэр кырдыабастарбыт (сэрии оҕолоро) уон тарбах иһигэр аабыллар. Төһөн кэлбит саллааттар аймахтарын кэрийтэлээн мэтээллэрин хаартыскаба түһэрэри гыммыппыт, аҕыһа дьонго эрэ баар эбит.

Сэрии саҕанаабы танһа дэриэбинэбит дьонуттан-сэргэттэн үлэстэбыппыт. Уонна устан кириэн барыппыт. Төһө да биһиги саастыы оҕолору оонньообуппун иһин, оруолбутугар кириэрбитигэр ыарахан собуэ этэ. Тоҕо диэтэргин, сэрии саҕанаабы оҕолор төһөлөөх ээри кэрбүттэрин биһиги эппитигэр-хааммытыгар билбэтэх дьоммут. Бу 3 күнү быһа биһиги биер ил-лээх ыал курдук буоллубут, оҕолор бэйэ-бэйэлэрин кытары өссө төгүл үчүгэйдик бил-

Съемочная группа.

систилэр.

Уопсайынан, манньк киинэбэ уһуллан оҕо дууһата аһыллар, талаана арыллар, үлэлиир добура сайдар диэ санаатым. Ол курдук, биһиги, оҕолор, төрөөбүт дэриэбинэбит Аҕа дойдуну сэриитин кэмнэригэр хайдах олохтохторун, төһө дьон төрөөбүт алааһыттан араһытын, төһө саллаат хааннаах сэрииттэн төһөн кэлбитин, ааттарын билбэппи-

титтэн кыбыста санаатым... Дьингэ киинэлэр биһиги кэскилбит, инникибит туһугар кыргыспыт дьон буолаллар. "Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат" диэн этии биһиги нэһилиэкпитигэр умнуллубут, тоҕо диэтэргин оҕолор дэриэбинэбит историятын билбэт буоллахпытына инники олохпутугар биһигини туох күүтэр?

Киинэ уһулуутугар кыттыспыт Хорула

оҕолоро билбэтэхтэрин биллилэр, истибэтэхтэрин иһитилэр дьэтэхпинэ сөбүлээр буолуохтаахтар. Бу барыта Елена Евгеньевна көмөтө буолар, киһи суоҕа буоллар сылдыабыппыт курдук сылдыа этибит, тугу да билбэккэ. Елена Евгеньевна 2010 сыллаахха Хорулаба тахсан, киинэ устан, Хорула оскуолата аатын сүгэ сылдыар Егор Кононович Федоров олохтон туһунан документальнай киинэтэ, өрөспүүбүлүккэ бастабыта.

Барҕа махталытын тиэрдэ этибит Хорула баһылыгы солбуйааччытыгар Николаев Николай Михайловичка, интернат сэбиэдиссэйигэр Сымытова Татьяна Гаврильевнага, киинэбитигэр кыттыспыт дьоммутугар: элбэх сэхэннэрдээх, кэспээннээх Федоров Николай Ивановичка уонна Васильев Николай Ивановичка, нэһилиэкпит ытык кырдыабаһыгар Николаева Мария Львовнага, Николаева Мария Титовнага, Хорула оскуолатын убаастабыллаа педагогическай үлэ бэтэрээннэригэр Иванова Акулина Николаевнага уонна Иннокентьева Варвара Титовнага, Герасимов Иван Михайловичка, Сымытов Дмитрий Николаевичка, Филиппова Ксения Дмитриевнага, тагаска-сапка көмөлөспүт дьонго уонна Хорула нэһилиэгин бары олохтоохторугар!

ИННОКЕНТЬЕВА Шура, Е.К.Федоров аатынан Хорула орто оскуолатын 10 кылааһын үөрэнээччитэ.

"Чэбдиккэ" – чэбдигирэ

Ньурбаттан үс буолан кэлэн "Чэбдик" профилакторийга сыһыанан, чэбдигирэн табыстыбыт. Куорат кытыы өттүгэр үс этээстээх киэн-куонг, аныгылыы онгоһуу тутуулаах бэртээхэй сыһыанар, эмтэнэр санаторий аһыллан, кэлбит дьон бары үөрэ-көтө сыһыаннабыт, икки нэдиэлэ биллибэккэ элэс гынан ааста.

Санаторийбыт сүрүн бырааһа Шестакова Светлана Александровна олус болғомтолоохтук чинчийэн, иһиллэн, сүбэ-ама биэрэн, ырыыгыттан көрөн процедура араһын анаан аламаҕай бэйэлээхтик көрүстэ.

Күнгө түөрт төгүл аһаталлар, ас арааһа - күн аайы уларыйа турар. Миннигэс, сибиэһэй оҕуруот аһыттан араас салааттар, миин арааһа, фруктаны, кефири күн аайы биэрэллэрэ астыннарар.

Онтон эбиэт кэнниттэн, 3-4 чаастан культурнай сырдатты мероприятиелара тахсылаахтык тэриллэн бараллар. Күн аайы бу тэрээһини тэрийээччи Надежда Николаевна Ананина буолар, бэйэтэ ырыа-тойук аргыстаах, эдэркээн бэйэлээх (сааһыгар тэһнээтэххэ) дьон майгытын табан күллэрэр, үөрдэр, ыллаан чаҕаарар, үгүкүлээн битийэр-үөһөттэн ананан кэлбит курдук эдэр тэрийээччи.

Надежда Николаевна бэйэтэ кэпсэтэн "Азиза" диэн илин үгүкү ансаамбылын аҕалан индия үгүкүтүн арааһын көрдүбүт, "Сайсарское раздолье" сэрии, тыыл, үлэ бэтэрээннэрин хорун уонна Исая Брызгалов бэйэтинэн кэлэн ырыа бөбөтүн ыллаабытын ытыспыт хабыллар дылы таһынан атаардыбыт. Ньурба талааннаах ырыаһытын Павлова Мария Михайловна сэргээтибит, сахалыы ырыаларын тэһнэ ыллаһа олордубут. "Дружба" диэн нууча общинатын вокальнай ансаамбылын ырыалара умнуллубаттыы өйбүтүгэр хатанна. Сити курдук киэнэ аайы ырыа-үгүкү, билсипһи-атаары биэчэрдэрэ салҕанан баран истилэр.

Атласовтар этно-уһаайбаларыгар экскурсия буолла, онно арчыланан дууһабыт чэпчээн, харахпыт сырдаан кэлибит.

Чурапчыттан түрүттээх Барашкова Марфа Егоровна диэн 92 саастаах кырдыабаас эбээни кытта биригэ сылдьан сыһыаналарытын аһардыбыт, төһө да 92 саастаах буоллар өйүн-мэйин тутта сылдыар, остуол оонньуутугар тэһнэ кыттыһар. Аны Мэнгэ-Хангаластан Зыков Антон Андреевич, 80 саастаах тыыл бэтэрээнэ, "Мин мантан сэриигэ барбытым" диэн ырыаны ыллаан харахпыт уута таһынан барыталаата, хайа да сыана артыһынааҕар отой ордук куоластаах эбит.

Дьэ, онон үйэбитин уһата, доруубу-йабытын тупсара "Чэбдиккэ" эрэ кэлин диэн сүбэллэбит.

Мария, Проконий АЛЕКСЕЕВТАР уонна Парасковья НИКИФОРОВА, Кирирэн сэл.

Сыл-хонук аастабын аайы, дьоллоох ойор-тэбэр оҕо саас олохтон устатыгар үтүө өйдөбүлэ хаһан да өлбөөдүйбэт, ордук күндүтүк сыаналанар уонна күндү буолар эбит. Детсадым барахсан номнуо 25 сылын туолар эбит. Биһиги, 15 эмдэй-сэмдэй, чо-булчучу көрбүт оҕолор, 1995 сыллаахха бастакынан 5-с юбилейнай выпуск эбиппит.

Дьоллоох оҕо саас... Детсадка сылдыбыт кэмнэрбин наһаа истинник саныбын. Миигин 1990 с. икки саастаахпар младшай "Чоппууска" группа ылбыттар. Маннайгы иитээчим Татьяна Семеновна Степанова этэ. Орто группа Дора Степановна Никифорова, старшай группа иитээччилэрим Ольга Никифоровна Корнилова уонна Екатерина Гаврильевна Михайлова этилэр. Киинэлэр бары биһигини оскуола боруогун атылыахпыттар диэри араас остуоруйалары, кэспээннэри, хоһооннору, уруһуйдуурга, ружканы, хараандаһы сатаан туттарга, "А" букваттан саҕалаан араас занятия ыппыттар оскуола кириэрбитигэр олус көмөлөспүтэ. Детсад музыкаба иитээччитэ Ульяна Егоровна ырыа, үгүкү, тойук бастагы дор-бооннорун, хамсаныларын умсугутан үөрөппит эбит диэн куруук саныбын. Детсадка сылдьан ыллыбырбын, туойарбын

Мин детсадпын саныбын

уонна үгүкүлүүрбүн олус диэн сөбүлүүр этим. Дьибээр кэллим да ийэм тикпит бастынарын кэтэн баран, төрөппүттэрим, убайдарым иннилэрим турунан, ыллаан-туойан уонна үгүкүлүүн көрдөрөрүм. Детсады бүтэрэр сылбар "Тулукчаана Куо" диэн куонкуруска кыайылаах аатын ылан, көмүс лента уонна корона кэтэрдибиттэрин долгуйа саныбын. Улахан да улахан сыһыанар оонньууру туттарбыттар, билигин ол оонньуурбун уолум Айтал идлэ сылдыар.

Мин 2011 сыллаахха Санкт-Петербург куоракка Кыра температуралаах пищевой технология университетин бүтэрэн, "Винодел" диэн сэдэх специалоска үөрэнэн, билигин Дьокуускай куоракка "Аква VS" ИП Сивцев С.И. тэрилтэтигэр инженер-технолог, производственной отдел сэбиэдиссэйинэн үлэли сылдыабын.

2009 с. Мэнгэ-Алдантан түрүттээх Тырахинов Иннокентий Егоровичтын ыал буолбуппун. Киһи эмиз Санкт-Петербурдаагы Лесотехническай академияны бүтэрибитэ. 2012 сылга күтүүлээх уол оҕолорбут, Айтал Тырахинов диэн. Билигин эбэлээх-эһитигэр Ньурбаба баар уонна

эмиз бэйэм билиигэ-көрүүгэ бастагы хардыларбын онорбут тапталаах "Тулукчаан" детсадым итиллээччитэ буола сылдыар. "Чоппууска" группа бирибитэ. Иитээччилэрэ Мотрена Константиновна Васильева, Анисия Николаевна Андреева, иитээчи көмөлөһөөччүтэ Алиса Егоровна Васильева уонна Анна Ивановна Петрова оҕобун ийэли сылаас сыһыаннаах, эйэбэс миһээрдээх күн аайы көрсөллөр. Барҕа махтал буоллун эһиэхэ барыгытыгар!

Истинг, иһирэх тылларынан бастагы иитээччибин, билигин детсад убаастанар сэбиэдиссэйэ Татьяна Семеновна, билигин да үлэли сылдыар күндү Ольга Никифоровна, Розалия Максимовна уонна туох баар бары үлэһиттэри "Тулукчаан" детсад 25 сыллаах үбүлүйүтүнэн эбэрдэлибим! Өссө да инники үлэһитигэр улахан ситиһиллери, үрдүк көрдөрүүлэри баҕарабын! Үлэбит түмүгэ иитэн таһаарыт оҕолоругуттар көстөрүгэр, бары үтүнү баҕарабын.

Уруй - айхал буоллун эһиэхэ!

1995 с. итиллээччи ТЫРАХИНОВА (ИВАНОВА) Наталья Олеговна.

Комеджпытын туруулаһыабын!

Улууспутугар 33 араас оробуочай идэни биэрэр колледжытын суох онороору, эбэтэр кыабын кыччатаары үлэ баран эриин истэн-ааран олус диэн хомойдум. Ама да кризис буоллаҕа ини! Этэргэ дылы, капитализм арахыспат аргыһа кризис буолбутун иһин, билигин кэмнэ, биһиги усулуобуйабытыгар, промышленоска олохтоох ыччаты санга сыһыара, үктэннэрэ, олохсута сагыыр кэммитигэр бачча атабар турбут, уоттаахтык-күөстээхтик, көдүүстээхтик үлэли олохтор тэрилтэбит көбүрүүрү, сабыллара дьиннээх хотторуу, төттөрү түһүү, кэһии буолбата дуо? Сибилгин үлэли олохтор дьибэтэ-уога, базата мөл-төбө ол тэрилтэ бэйэтин буруйа, итэбэһэ буолбатах. Хайаан да сөптөөх үлэлиир усулуобуйаны көрдөөн булан, тэрийэн, туруорсан, көмөлөһөн, ыччаппыт сөптөөх хайысханы туһунан уопастыба туһалаах, төһүү, айар-үлэлиир, тутар-тускулуур күөс буоларыгар бары кыһаллан, сүбэни холбоон үлэлиэбин. Улууспут, куораппыт салалтата, депутаттарбыт бары биер санаанан, хайысханан норуоту кытта холбоон үлэлиэтигинэ, ама, кыаллыбат буоллаҕай. Суоһу урут баар гынан баран, билигин баары суох гынахха (ол хаһан баҕарар чэпчэки!) сүрэ бэрт буолоу буолбатах дуо?

Бу колледж анардас биһиги бэйэбит

улууспут ыччатыгар эрэ анаммыт буолбатах эбээт: Сунтаартан, Бүлүүттэн, Үөһээ-Бүлүүттэн, Кэбээйиттэн, Мэнгэ-Хангаластан, Булунтан тийэй кэлэн үөрэнэн, идэ ылан, сайдан баралларынан киэн туттуохтаахпыт. Киэн Ньурбаба, Күөх Ньурбаба үөрэмиппит диэн төһөлөөх ыччат эдэр сааһын кэрэ кэмн дойдутугар да сылдьан үөрэ-көтө санаа ырата оностуох этэй! Быйылгы Литература сылыгар көхтөөхтүк кыттыһан аҕыһа хонуктаабыта "Ньурба уоттарын" сорох чилиэннэрин кытта истинг көрсүү буолан ааспыт. Көнө-көрсүө, сыты-чобуо оҕолордуун сэхэргэһэн астыммыппыт. Завуч Лия Андреевна Далан "Дьикти Саас" кинигэтин биер курс оҕолоро бары кэриһэн ааҕан баран дьүүлэхтээхтэ диэн туттарбытын олус сөбүлээбиппит. Колледж преподавателэ Руслан Ксенофонтов бэйэтин хоһооннорун аахпытын иһинэн олохтон исти-биппит. Литературнай куруһуок тэриллэн үлэлиэн сөптөөх эбит диэн сүбэлэспиппит. Улуус иһигэр ытытылар бары уопастыбаннай тэрээһиннэргэ көхтөөхтүк кытталларыттан үөрбүппүт.

Колледж инники кэскилигэр эрэли кытта

Евдокия УЛИНОВА, кырдыабаас учуутал.

Үүт-сүөгэй ханна сүттэ?

"Ньурба" хаһыат кулун тутар 21 күнүнээ-би таһаарытыгар куорат олохтооҕо В.И. Егоров "Ньурбаба бааргыт дуо?" диэн ыс-татыйатын ааҕан баран, мин эмиз итиннэ кыттыһаахпын баҕардым. Ол гынан баран улахан өрөспүүбүлүкэ, государство таһынаах боппуруостарга буолбакка, билигин куораппыт олохтоохторун бүгүнгү күн аһынан-үөлүнэн хааччыыы боппуруоһугар тохтуохпун баҕардым. Саас буолан тыа хаһаайыстыбатын тэрилтэригэр ынахтар төрөөн үүт-сүөгэй дэлэйэн барыахтаах этэ. Онтубут ханна баарыт? Бу күннэргэ оройуон киинин маһаһыннарарын кэрийэн көрдүм да, биһиги бэйэбит онорор сүөгэй-битин, арыыбытын көрбөтүм.

Ити иннинэ арай Сунтаар, Бүлүү, Мииринэй, Чурапчы, Дьокуускай куорат онго-һуктара атылланаларын көрбүтүм. Киһи сөбүөбэ диэн - Мииринэй киэнэ! Онтон биһиги үтүгү онорон таһаарыччыларбыт ханналарый, сураһын иһиттэххэ, араас таһынаах быыстапкаларга миэстэлээр үһүлэр. Ол онгоһуктары ханна батаралларый? Эбэтэр биһиэхэ ынахтарбыт төрүү иликтэр дуо?

Итини суруйан туран, "ханнабытыт, Ньурба тыатын хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ?" диэн ыйытаахпын баҕарабын. Куорат олохтоохторо бу этиибэр кыттыһахтара дии саныбын.

ИВАНОВ И.Д., Ньурба куорат бочуоттаах олохтооҕо, куорат сэбиэтин дьокутаата.